

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Diana Rousková

Osobnost asistenta pedagoga a jeho spolupráce s třídním
učitelem v prostředí základní školy

Olomouc 2022

Vedoucí práce: prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Prohlašuji tímto, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci 20. 6. 2022

.....

Ráda bych tímto poděkovala za odborné vedení práce panu prof. Mgr. PaedDr. Janu Michalíkovi, Ph.D.

Dále bych ráda poděkovala svým dětem za to, že se mnou měly dostatek trpělivosti po dobu mého studia.

Obsah

ÚVOD.....	6
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 ASISTENT PEDAGOGA.....	8
1.1 Legislativní vymezení a náplň práce	9
1.2 Vzdělání a kvalifikační požadavky asistenta pedagoga	12
1.3 Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga	13
1.4 Profesní dispozice asistenta pedagoga	14
1.5 Rizika práce asistenta pedagoga.....	15
2 SPOLUPRÁCE A KOMUNIKACE ASISTENTA PEDAGOGA	18
2.1 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem	19
2.2 Spolupráce asistenta pedagoga se žákem	21
2.3 Spolupráce asistenta pedagoga se zákonnými zástupci	22
2.4 Spolupráce asistenta s poradenskými pracovníky	23
PRAKTICKÁ ČÁST	24
3.1 Cíl a výzkumné otázky	24
3.2 Výzkumná metoda sběru dat	24
3.3 Výzkumný soubor a jeho získání	26
3.4 Realizace výzkumu	28
4 ANALÝZA DAT	29
4.1 Kategorie spolupráce - rozdělení rolí	29
4.2 Kategorie spolupráce a rozdělení rolí - posun v čase.....	31
4.3 Kategorie spolupráce - oblast možného konfliktu	32
4.4 Kategorie spolupráce - mezilidské vztahy	34
4.5 Kategorie spolupráce - základ profese	36
4.6 Kategorie spolupráce během přímé vyučovací činnosti.....	38
4.7 Kategorie spolupráce během nepřímé vyučovací činnosti.....	40
5 DISKUZE	45
6 ZÁVĚR	48
LITERATURA	49
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	51
JUDIKATURA	52
SEZNAM TABULEK	53

SEZNAM ZKRATEK 54

PŘÍLOHY

ANOTACE

ÚVOD

V současné době se stává již samozřejmostí, že se didaktický trojúhelník – žák, rodiče, učitel – rozrůstá o osobu asistenta pedagoga (dále jen AP). Principy inkluzivního vzdělávání podpořily nárůst počtu asistentů na školách. Ve školách i mezi rodiči se můžeme setkat s různými názory na pozici asistenta pedagoga. I když ji v dnešní době mnoho lidí podporuje, je stále část rodičů i učitelů, kterým se myšlenka inkluzivního vzdělávání a s ním spojený nárůst počtu asistentů nelíbí. Někteří učitelé mají stále obavy se zařazením další dospělé osoby do jejich výuky, jiní netuší, jak spolupráci uchopit, nebo vnímají podpůrné opatření v podobě AP jako své osobní selhání. Tak mohou nastat situace, kdy spolupráce učitele a asistenta pedagoga nemá požadovanou úroveň, což se odráží nejen do vyučovacího procesu, ale může narušovat celkové klima třídy. Naštěstí tak tomu není vždy. Mnoho učitelů si uvědomuje přínos z přítomnosti AP ve třídě a vítají podporu dalšího pedagogického pracovníka. Vliv na tuto skutečnost má jistě fakt, že počet asistentů neustále stoupá a jejich působnost je samozřejmostí na spoustě škol. V roce 2005 bylo v naší republice 1588 osob pracujících ve funkci AP, v roce 2010 4751, v roce 2016 13299 a v roce 2021 počet vystoupal na 26665 AP.

Já sama pracuji osmým rokem jako asistent pedagoga a vím, že školní třída je místo plné energie a emocí. Je to velmi dynamický prostor a člověk musí často velmi opatrně volit slova, a to nejen v komunikaci s dětmi. Mé zkušenosti se spoluprací s třídními učiteli jsou většinou velmi pozitivní. Setkala jsem se však i s jinými názory, jak ze strany učitelů, tak i asistentů pedagoga a rodičů.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část je rozčleněna do dvou kapitol, které jsou následně členěné na subkapitoly.

První kapitola teoretické části se zabývá vymezením pozice asistenta pedagoga, jeho náplní práce, kvalifikačními požadavky a vzděláním.

Ve školách je každý v neustále interakci s druhými osobami, ať už se žáky, kolegy či rodiči. Komunikace a spolupráce by měla být stěžejní pro každého pedagogického pracovníka. Právě touto problematikou se zabývá druhá kapitola.

Spolupráce asistenta pedagoga a třídního učitele bývá často rozdílná v rámci prvního a druhého stupně základní školy. Přesto spolu oba tráví spoustu času. Tato skutečnost má velký vliv na jejich efektivní spolupráci, která se odráží ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i na chodu celé třídy. Jejich kvalitní či nekvalitní spolupráce se promítá také do vztahů celého pedagogického sboru a odráží se i v komunikaci s rodiči žáků.

Hlavní výzkumná otázka „*Jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a třídním učitelem na základní škole?*“ směřuje k cíli výzkumu praktické části práce, kterým je zjištění stavu spolupráce AP a třídního učitele v prostředí základní školy z pohledu respondentů. Základní výzkumný soubor tvoří osm AP, pracujících ve svých pozicích na prvním i druhém stupni základní školy. Kvalitativní výzkum mé bakalářské práce operuje s daty získanými metodou hloubkového rozhovoru.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ASISTENT PEDAGOGA

Asistent pedagoga je v dnešní době pro většinu škol, rodičů i žáků naprosto běžnou součástí edukačního procesu v základních školách. V době nedávno minulé tomu tak ale nebylo. Až do roku 1997 bylo běžnou praxí, že v každé třídě byl pouze jeden pedagogický pracovník. Tento rok však vešla v platnost vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. Tato vyhláška stanovovala druhy speciálních zařízení pro děti s různým typem postižení, počty žáků v jednotlivých třídách. V § 4 byla zakotvena možnost, kdy v jedné třídě mohli spolupracovat dva pedagogičtí pracovníci současně. Vyhláška se však vztahovala pouze ke speciálnímu vzdělávání, kde umožnila vznik pozice asistentů. Ostatní děti se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) navštěvující základní školu, musely počkat na vznik nového školského zákona, s nímž je pozice AP úzce spojena. Poptávka po asistentech pedagoga je v dnešní době stále větší, a to z důvodu nárůstu počtu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Je to právě asistent pedagoga, který zajišťuje podporu při efektivním vzdělávání těchto žáků a pomáhá při vytváření rovných příležitostí, integraci a inkluzi. (Němec, 2014)

Tak jako u mnoha jiných termínů neexistuje přesná definice pozice asistenta pedagoga. Němec a Michalík definují funkci AP v kapitole *Systémové vymezení pozice asistenta pedagoga v českém školství* takto „*Asistent pedagoga je relativně novou pedagogickou profesí, která se v českém vzdělávacím systému rozvíjí od poloviny devadesátých let dvacátého století. Od počátků je jasný základní smysl práce asistenta – podpořit efektivitu vzdělávání žáků se SVP.*“ (Vejrochová Morávková, 2015, s. 12)

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, jehož prostřednictvím dochází k naplňování podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Hlavním cílem jeho pedagogického působení je nápomoc pedagogovi při práci se žáky, kteří vyžadují zvýšenou míru podpory ve vzdělávání. Důležité je si uvědomit, že AP pracuje pod metodickým vedením učitele. (Kendíková, 2020)

Hájková (2018) nahlíží na AP ve vzdělávacím systému jako na podpůrné opatření žáka se SVP.

Z těchto definic lze tudíž odvodit, že jde o osobu vykonávající přímou pedagogickou činnost a která napomáhá vyrovnat příležitosti žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. To vše pod vedením pedagoga.

Za žáky se speciálními vzdělávacími potřebami dle § 16 školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

„se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“ (Zákon č. 561/2004 Sb. § 16)

Jak uvádí Morávková Vejrochová (2015), pozici asistenta pedagoga zřizuje ředitel školy se souhlasem krajského úřadu, k čemuž potřebuje doporučení ke vzdělávání ze speciálněpedagogického centra (dále SPC) nebo pedagogicko-psychologické poradny (dále PPP). Ředitel školy zasílá žádost příslušnému krajskému úřadu a řídí se jeho metodikou. Náklady na funkci jsou plně hrazeny ze státního rozpočtu. Asistent pedagoga je tudíž zaměstnancem školy a rodiče se na jeho úhradě nijak nepodílí, jak je tomu například u funkce osobního asistenta, jehož činnost je zajišťována v rámci MPSV.

Z toho je tedy patrné, že aby škola získala finanční prostředky na platy asistentů pedagoga, musí mít souhlas ke zřízení pozice AP od ministerstva nebo krajského úřadu. Podle toho, kým je daná škola zřizována. Žádost škola podává na příslušném formuláři, k němuž přiloží kopii doporučení vydaného školským poradenským zařízením konkrétního žáka.

1.1 Legislativní vymezení a náplň práce

Legislativní vymezení profese „asistenta pedagoga“ je ukotveno v některých zákonech a na ně navázaných předpisech, především vyhláškách. Klíčovým zákonem je samozřejmě zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším

odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon), v platném znění. (Bařinková, 2012). Tato právní norma se zabývá vzděláváním žáků v obecné rovině. Asistentům pedagoga je věnován především § 16, kde je definováno vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a také vymezení asistenta pedagoga jako jedno z podpůrných opatření.

Ustanovení § 16 zákona č. 561/2004 Sb. dále vymezuje termíny „dítě, žák a student se speciálními vzdělávacími potřebami a také, co je myšleno podpůrnými opatřeními, typy těchto opatření a podmínky jejich využití. Mezi tato opatření patří právě asistent pedagoga. Vyhláška 27/2016 Sb. (Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných) vymezuje v § 5 podpůrné opatření v podobě AP a jeho činnosti. Právě vyhláška č. 27/2016 Sb. je jedním z nejdůležitějších prováděcích předpisů § 16 školského zákona. Avšak ani ona nezůstala beze změny. V roce 2017 byla změněna vyhláškou č. 416/2017 Sb. a změna se dotkla také § 5, ve kterém jsou uvedeny nejdůležitější činnosti asistentů pedagoga. Odstavce 1 a 2 daného paragrafu zůstaly beze změny.

Vyhláška č. 27/2016, Sb. § 17 dále stanovuje počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří se mohou vzdělávat v jedné třídě nebo skupině a taktéž udává možný počet pedagogických pracovníků v jedné třídě nebo skupině. Maximální počet pedagogických pracovníků nesmí v současné době přesáhnout tři pracovníky, což znamená, že vedle učitele zde mohou být maximálně dva asistenti pedagoga. Na místě je třeba dodat, že toto se týká pouze běžných škol, nikoli škol speciálních.

MŠMT vydalo k vyhlášce č. 27/2016 Sb. metodický pokyn pro podporu školských poradenských zařízení při aplikaci vyhlášky, ve kterém doporučuje pozici takzvaného „sdíleného asistenta pedagoga“. Na základě tohoto doporučení má být jeden asistent využíván pro více žáků. „*Cílem zavedení sdílení asistenta pedagoga ve všech stupních podpůrných opatření je co nejvyšší míra nezávislosti žáka se SVP na podpoře individuální a co nejvyšší míra jeho aktivního zapojení do formálních i neformálních procesů učení, výuky i školního života jako takového a osvojování sociálních a občanských kompetencí.*“ (Metodický pokyn k novele vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, MŠMT ČR, msmt.cz).

Z tohoto je patrné, že legislativa prochází neustále vývojem a častými změnami. K dalšímu důležitému legislativnímu vymezení pro pozici AP patří Zákoník práce.

Všechny zákony, vyhlášky a metodické pokyny však vymezují pouze základní činnosti asistenta pedagoga. Konkrétní náplň práce stanovuje ředitel školy, na které asistent působí. Tento dokument je vždy stěžejní. Vždy by měl obsahovat hodinovou dotaci přímé pedagogické činnosti (bezprostřední práce se žáky) a nepřímé pedagogické činnosti (příprava na výuku, konzultace s pedagogy a poradenskými pracovníky atd.). To, jak bude zformulována náplň práce AP, mají v rukou vedoucí pracovníci školy. (Němec, 2014)

Při stanovení činností AP by neměl ředitel zapomínat na vymezení přítomnosti AP u akcí konaných školou. Jedná se zejména o školní výlety, školy v přírodě, kurzy plavání, či tematické dny. Musí vycházet z faktu, že se jedná o pedagogického pracovníka a postupovat stejně, jako v případě ostatního pedagogického sboru. Ke stanovení náplně práce AP musí ředitel vycházet ze zákoníku práce, který je stanoven zákonem č. 262/2006 Sb. (Morávková Vejrochová, 2015)

Jitka Kendíková (2020) ve své publikaci *Vademecum asistenta pedagoga* shrnula konkrétní aktivity AP. Mezi nejčastěji vykonávané činnosti patří individuální práce s žákem, pomoc při adaptaci na školní prostředí, pomoc při rozvoji sociálních dovedností, jako je třeba komunikace s ostatními žáky. AP dále zprostředkovává komunikaci s rodinou, pomáhá vytvářet hygienické návyky a v neposlední řadě se podílí na přípravě a výrobě pomůcek pro žáky.

Podobně se k tématu staví i Růžičková (2012), která mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga řadí taktéž komunikaci s žáky, rodinou a pomoc žákům při výuce a přípravě na výuku, podporu žáka při adaptaci na školní prostředí. Neopomíjí také důležitou součást, kterou je nezbytná pomoc žákovi při sebeobsluze během školního vyučování a akcí, které pořádá škola.

Náplň práce asistenta pedagoga je tedy velmi variabilní a individuální. Ke každému žákovi je nutné přistupovat s ohledem na jeho konkrétní potřeby ve školním prostředí. Při všech činnostech by měl pružně reagovat na nové úkoly a výzvy, které před žákem stojí. Přizpůsobit se aktuálnímu situacím. Činnosti asistenta pedagoga nejsou stejné ani v rámci jedné školy. Vždy by měly být přizpůsobeny individuálním potřebám žáka, ke kterému doporučilo školské poradenské zařízení pozici zřídit.

Základním předpokladem je pak spolupráce s pedagogy, kdy společně plánují postup do budoucna a stanoví konkrétní činnosti při vyučování, které bude asistent vykonávat. To však především na druhém stupni základní školy nemusí být vždy jednoduché vzhledem k tomu, že na výuce se podílí větší počet učitelů. Každý z nich může mít, a většinou také má, na činnost asistenta jiné požadavky, což souvisí nejen s jeho vlastními představami, ale především s povahou předmětu, který vyučuje. Požadavky učitele jsou pak vždy směrodatné. (Kendíková, 2020)

1.2 Vzdělání a kvalifikační požadavky asistenta pedagoga

Každý pedagogický pracovník, asistenty pedagoga nevyjímaje, musí splňovat zákonem stanovené požadavky. V tomto případě jsou uvedeny v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, konkrétně v § 20.

Podle výše uvedeného zákona se asistenti pedagoga rozdělují do dvou skupin podle činnosti, kterou vykonávají. Pokud asistent vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, kde jsou vzdělávány děti se SVP, je nejnižší hranice středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou doplněné studiem pro asistenta pedagoga. Nejvyšší hranicí je vysokoškolské studium v oblasti pedagogických věd. V praxi jsou tito asistenti ve školách na stejné pozici a ve stejné platové kategorii, což může mít negativní vliv na jejich sebevzdělávání. Druhou skupinu tvoří AP, kteří vykonávají přímou pedagogickou činnost, která spočívá v pomocných pracích ve školách či školských zařízeních. Zde je nejnižší hranice základní vzdělání doplněné studiem pro asistenty pedagoga. Nižší stupeň vzdělání pak znamená výrazné omezení pravomocí asistenta pedagoga. (Horáčková 2015)

Kromě odborných kvalifikačních požadavků musí asistent pedagoga splňovat i předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, které jsou uvedeny v § 3 v odstavci 1:

- *„Plná způsobilost k právním úkonům*
- *Odborná kvalifikace*
- *Bezúhonnost*
- *Zdravotní způsobilost*
- *Znalost českého jazyka (není-li stanoveno jinak).“ (Zákon č. 563/2004 Sb.)*

Za bezúhonného se považuje ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, nebo za trestný čin nedbalostní spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti pedagogického pracovníka. Bezúhonnost prokazuje výpisem z Rejstříku trestů, a to před uzavřením pracovního poměru. Pokud pozbude bezúhonnosti, je tuto skutečnost povinen oznámit zaměstnavateli do deseti pracovních dnů od odsouzení. Znalost českého jazyka se pak týká osob, které získaly odbornou kvalifikaci v jiném vyučovacím jazyce než v českém. (Kendříková, 2020)

1.3 Osobnostní předpoklady asistenta pedagoga

Žádný asistent pedagoga se však neobejde bez osobnostních předpokladů, schopností a dovedností pro práci se žáky a studenty. Jedním z nejdůležitějších osobnostních předpokladů je kladný vztah k dětem. Především pak k žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, neboť ti často vyžadují zvláštní péči a přístup. Neměli by tudíž mít předsudky vůči osobám s jakýmkoliv typem postižení, národnostním menšinám a sociálně znevýhodněným osobám. S tím samozřejmě souvisí další důležité vlastnosti, jako je trpělivost, schopnost empatie, spolehlivost. Ale také schopnost komunikace a spolupráce nejen s dětmi a učiteli, ale i s rodiči a dalšími osobami podílejícími se na edukačním procesu. Taktéž umění řešit problémy, je jedním z osobnostních předpokladů pro výkon povolání AP. (Horáčková, 2015)

Hájková (2018) považuje za podstatné neškatulkovat děti a nenahlížet na ně z pohledu jejich diagnózy. Pobízí k vnímání žáka jako individuality a varuje před předsudky k žákům. Předsudky vnímá jako neslučitelné s výkonem profese. Dále uvádí, že asistent pedagoga by měl být také pro žáky srozumitelný a předvídatelný, aby mohl vytvářet stabilní a bezpečné prostředí. Tyto vlastnosti a předpoklady jsou důležité pro všechny malé děti. A v rámci práce v třídním kolektivu by měl vytvářet rovné příležitosti a podmínky pro všechny. Důsledný a zásadový v trvání na dodržování stanovených pravidel chování a požadovaných výkonech. Musí být schopen žáky motivovat, být pro ně vzorem a autoritou. Ale také musí respektovat autoritu učitele. To znamená, že musí být dostatečně pokorný a přijmout ve vztahu s učitelem podřízenou roli, což není pro každého vždy jednoduché.

Uzlová (2010) uvádí velmi důležitou spolupráci v týmu, kreativitu, důslednost a zároveň smysl pro humor, ochotu neustále se vzdělávat a kladný vztah k dětem, který by měl být samozřejmostí každého pedagogického pracovníka.

K osobnostním předpokladům jakožto reálným očekáváním řadí Morávková Verjrochová (2015)

- aktivní přístup k práci
- občanskou bezúhonnost
- sociální citění
- ochotu pomáhat

1.4 Profesionální dispozice asistenta pedagoga

Kromě osobnostních předpokladů však musí mít asistent pedagoga také profesionální dispozice, tedy znalosti a dovednosti, které jsou nutné pro podporu výuky všech žáků. Měl by schopen látku vysvětlit, uvést příklady v konkrétním životě, osvětlit souvislosti a smysl učiva s metodickým vedením pedagoga. Tedy nejen všeobecné znalosti, ale i znalosti specifické za účelem práce se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Mezi všeobecné profesionální dispozice tak bude patřit především znalost vyučovacích obsahů v ročníku, kde asistent působí. Byť by se mohlo zdát, že je to samozřejmostí, může to být problém především ve vyšších ročnících. Asistent pedagoga, pokud látku dokonale neovládá, musí být schopen se ji naučit a adekvátně reagovat. Ani všeobecný přehled však asistentům pedagoga nebude stačit. Pro podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami by asistent pedagoga měl mít alespoň elementární základy psychologie, pedagogiky a speciální pedagogiky, aby zvládl práci se žáky s problémovým chováním, s poruchami pozornosti a hyperaktivitou nebo se žáky s poruchami autistického spektra. Tyto znalosti asistenti pedagogů získávají především prostřednictvím kvalifikačního vzdělávání buď formou studia pedagogického oboru, nebo formou kvalifikačních kurzů. Nabyté znalosti pak asistentovi pomohou identifikovat potřeby konkrétního žáka a porozumět mu. Právě toto porozumění je nezbytné ke zjištění příčin chování a potíží dítěte a následnému přístupu k němu. (Hájková, 2018)

Vanda Hájková (2018) ve své publikaci *Asistent pedagoga. Profese uzavřená v dialogu* uvádí, že znalosti z psychologie a pedagogiky pomohou asistentovi zjistit, jaké limity podporovaný žák má. Tedy určit, kdy se žák nachází na hranici svých možností a kdy je naopak schopen žákovi pomoci jeho dovednosti posunout na vyšší úroveň. Dále uvádí, že je nezbytné vnímat situaci dítěte v kontextu s ohledem nejen na jeho zdravotní stav, fyzické postižení nebo znevýhodnění, ale i na rodinné prostředí a roli v třídním kolektivu, neboť všechny tyto aspekty žáka ovlivňují a odrážejí se v jeho chování.

Neopomenutelnou dispozicí pro práci asistenta pedagoga je taktéž umění zachovávat mlčenlivost, být diskrétní, neboť při své práci přichází mnohdy do styku s velmi citlivými informacemi nejen o samotných žácích, ale také samozřejmě i o jeho rodinném prostředí. Na povinnost zachovávat mlčenlivost pamatuje samozřejmě i Školský zákon v § 22b odst. e), kde se výslovně uvádí, že pedagogický pracovník je povinen „zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím osobní údaje, informace o zdravotním stavu dětí, žáků a studentů a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, s nimiž přišel do styku“ (Zákon č. 561/2004 Sb., § 22b)

Asistent pedagoga by v neposlední řadě měl být přesvědčen o tom, že myšlenka inkluzivního vzdělávání, tedy společného vzdělávání všech dětí, je tou správnou cestou pro české školství a měl by umět svůj postoj obhájit nejen před některými učiteli, kteří jsou v této oblasti skeptičtí, ale i před mnoha rodiči, jež nemají dítě se SVP.

1.5 Rizika práce asistenta pedagoga

Práce asistenta pedagoga je bezesporu velmi záslužnou činností. Nicméně je i velmi náročná. A to nejen po stránce psychické, ale i fyzické a skýtá. Nejrizikovější problémy shrnula Jitka Kendíková (2020) ve své knize *Vademecum asistenta pedagoga*:

- „nejistota, strach ze ztráty pracovního místa
- nízké finanční ohodnocení
- přetrvávající nejasnosti v oblasti vymezení pracovní pozice asistenta pedagoga
- málo konkrétní náplň práce

- *nefunkční systém komunikace mezi asistentem, učitelem případně poradenským pracovníkem*
- *absence etického a profesního kodexu*
- *nerovnoprávnost ve vztahu asistenta pedagoga a učitele*
- *malá informovanost asistentů v oblasti vzdělávacích možností*
- *malý přehled o vzdělávacích možnostech*
- *absence metodické podpory“ (Kendíková, 2020, s. 89)*

Mrázková (2014), Kucharská a kol. pohlíží na rizika práce asistenta pedagoga jak z pohledu samotných asistentů, tak z pohledu speciálního pedagoga.

Rizika z pohledu speciálního pedagoga

- *„neúměrné citové navázání na žáka*
- *finanční ohodnocení*
- *pracovní smlouva na dobu určitou*
- *nekvalifikovanost*
- *syndrom vyhoření*
- *napjatý vztah mezi AP a učitelem“ (Mrázková, 2014, s. 21-24)*

Rizika z pohledu AP

- *„malé finanční ohodnocení*
- *finanční nejistota*
- *chybějící perspektiva*
- *syndrom vyhoření*
- *náročnost fyzická i psychická*
- *nerespektování a nerozeznání potřeb žáka*
- *závislost na žákovi*
- *problematická spolupráce s učiteli,, (Mrázková, 2014, s. 21-24)*

Mnoho z těchto rizik má základ v nepochopení, nedocenění a neznalosti profese asistentů pedagoga, jak ze strany rodičů, tak ze strany ostatních pedagogických pracovníků. Ale také v odsuzujícím postoji nejen laické veřejnosti k inkluzivnímu vzdělávání, ale i uvnitř škol. Ke zlepšení postavení asistentů pedagoga nepřispívá ani přístup některých politiků, kteří svůj negativní postoj prezentují ve sdělovacích

prostředcích. Změna postojů společnosti k této profesi, by jistě minimalizovala alespoň některá rizika, jako například syndrom vyhoření, či psychickou zátěž, fluktuaci. Pouhé vědomí, že jde o respektované povolání, by mělo pozitivní vliv.

Rizika z pohledů speciálních pedagogů a asistentů mají několik společných aspektů. Finanční ohodnocení a nejistota je záležitost legislativy. Sociální nejistota se v podobě smlouvy na dobu určitou podílí stresových situacích ze ztráty zaměstnání, hledání nového, finanční nejistotě a v neposlední řadě změně pracovního místa a práce v novém kolektivu.

Uzlová (2010) popisuje rizika práce asistenta pedagoga z užšího pohledu. Uvádí konkrétní rizika, kterých se mohou dopustit učitelé spolupracující s asistentem. Upozorňuje na důležitost představení AP pedagogickému sboru při nástupu do práce, na riziko přenechání zodpovědnosti ve vzdělávání žáka se SVP na asistentovi, nepředstavení AP třídě a špatnou komunikace při přípravě na výuku.

2 SPOLUPRÁCE A KOMUNIKACE ASISTENTA PEDAGOGA

Vzdělávání žáků, a především žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, je založeno na spolupráci mezi všemi subjekty, které se na něm podílejí. Těmito subjekty jsou nejen pedagog, asistent pedagoga, rodiče a samotný žák, ale i poradenské zařízení, psycholog nebo například orgán sociálně-právní ochrany dětí. Všechny zainteresované subjekty musí vzájemně spolupracovat a komunikovat tak, aby cíle vzdělávacího procesu byly co nejlépe naplněny. *„Kvalitní komunikace je nepochybně při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami klíčem k úspěchu“*. (Kendíková, 2020, s. 58). Autorka taktéž uvádí několik základních doporučení, jak tuto komunikaci zajistit. Za nejdůležitější prvky považuje:

- *„maximální otevřenost*
- *způsoby a formy komunikace*
- *pravdivost a relevanci poskytovaných informací*
- *efektivitu a rychlost podávaných informací*
- *jasné stanovení podmínek a způsobů vzdělávání, jejich oboustranné dodržování*
- *pravidelný kontakt se zaměstnanci školy, zejména s poradenskými pracovníky*
- *pravidelný kontakt s asistentem pedagoga, pokud žák využívá jeho podpory“*
(Kendíková, 2020, s. 58)

Asistent pedagoga nepracuje sám, je součástí sociální skupiny, součástí pracovního kolektivu, který má nejen svou hierarchii, ale také pevná vnitřní pravidla, vzájemně se ovlivňuje a díky jedinečnosti každého z nás, také chápe různé sociální situace jinak. *„Sociální komunikace je základní formou sociální interakce, při níž si lidé sdělují informace, významy, pocity, nálady, ale i vztah k partnerovi v komunikaci a spoustu jiného.“* (Pauknerová, 2006, s. 108) V rámci pracovního procesu jsou tedy lidé, kteří spolupracují sdružováni do pracovních skupin. Jedná se o sociální skupiny, které mají minimálně tři osoby. Asistent pedagoga je v rámci celé školy členem této skupiny. Pokud spolupracují pouze dvě osoby, jak je tomu v případě AP a učitele, jedná se o seskupení zvané dyáda. Spolupráce v dyádě se liší od pracovní skupiny, měla by být jednodušší v oblasti vzájemných vztahů a komunikace. (Pauknerová, 2006).

2.1 Spolupráce asistenta pedagoga s učitelem

Spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem, či učiteli, působí-li již na druhém stupni, kde se na výuce podílí učitelů více, je spoluprací stěžejní. Vzájemný vztah těchto dvou subjektů neovlivňuje jen žáka, který využívá podpory asistenta pedagoga, ale může mít vliv na klima v celé třídě. Bude-li mezi nimi vládnout nepříjemné napětí, děti to jistě vycítí a na celý kolektiv to bude mít negativní vliv. Proto by již od začátku spolupráce měla být nastavena jasná pravidla a vymezeny kompetence každého z nich, což v budoucnu zamezí třecím plochám a vzájemným neporozuměním. Na prvním stupni základní školy, kde působí ve třídě pouze jeden učitel, to nebývá velký problém. I když je pravdou, že i na prvním stupni, má spousta dětí již od první třídy pedagogů více. Jednak třídního učitele, který vyučuje většinu předmětů a z jednoho dalšího či dvou předmětů učitele jiného. Složitější je situace na druhém stupni, kde je do výuky zainteresováno pedagogů více. Každý učitel má na asistenta pedagoga jiné požadavky, což souvisí s jejich přístupem k výuce a stylem učení. Úzká spolupráce učitele a asistenta je tedy nutná. Musí docházet nejen k pravidelné komunikaci a výměně názorů, ale také k výměně zkušeností získaných při práci se žáky. (Růžičková, 2012)

V rámci spolupráce je nezbytné, aby si učitel a asistent pedagoga nastavili jasná pravidla, vyjasnili si, co jeden od druhého očekává. V ideálním případě by měli dosáhnout stavu, kdy se jeden na druhého mohou spolehnout, navzájem se doplňují a podporují. Společně plánují výuku a stanoví si, jaké konkrétní úkoly bude jeden, či druhý zastávat a jakou konkrétní podporu poskytne asistent žákovi nebo žákům, jimž je přidělen. Také, zda bude v některých činnostech pomáhat i dalším žákům. Nicméně by se nemělo stát, že učitel bude asistenta zneužívat k činnostem, k nimž není jeho pozice určena. Vymezení kompetencí na počátku pracovního vztahu je důležité pro dobře nastavenou spolupráci. (Bařinková 2012)

„Asistent pedagoga by měl aktivně spolupracovat s učitelem, měl by být rovnocenný člen pedagogického sboru.“ (Bařinková, 2012, s. 25)

Kendíková (2020) také uvádí, že je velmi důležitá dohoda mezi učitelem a asistentem například i v umístění žáka nebo žáků, kterým je asistent přidělen. Zda vzhledem k jejich vzdělávacím potřebám bude vhodnější místo v přední části třídy

nebo naopak úplně v zadní lavici. Zda bude asistent sedět v jedné lavici se žákem nebo odděleně.

Asistent pedagoga by měl respektovat všechny své kolegy pedagogy a přijmout jejich postavení, jelikož oni jsou tím, kdo zodpovídá za výsledky a průběh edukačního procesu. Nicméně by neměl být přehnaně submisivní. Měl by po dohodě s učitelem vnášet do práce s přiděleným žákem vlastní invence a být aktivní. Naproti tomu by se učitel měl na práci žáka a asistenta podílet. Aby u žáka nevznikl pocit vyčlenění z kolektivu, kdy se mu učitel nijak nevěnuje. Komunikace asistenta a pedagoga by měla probíhat při hodinách způsobem nerušícím ostatní žáky ve třídě. Učitel je odborníkem v oblasti vzdělávání, asistent je jeho spolupracovníkem a měl by uznávat jeho rozhodnutí. (Vejrochová Morávková, 2015)

Vanda Hájková v publikaci *Asistent pedagoga. Profese uzavřená v dialogu* zmiňuje závěry výzkumu V. Houdkové z její diplomové práce *Postavení asistenta pedagoga na základní škole*, kdy tato identifikovala faktory ovlivňující spolupráci učitele a asistenta.

Těmito faktory jsou zejména:

- „osobní sympatie
- vzdělání
- věk žáků
- žáci
- zkušenost“ (Hájková, 2018, s. 73)

Z výše uvedeného je patrné, že komunikace, vzájemný respekt a spolupráce mezi učitelem a asistentem pedagoga je doslova alfou a omegou úspěchu v edukaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tuto myšlenku podporuje i Vejrochová Morávková (2015) pro kterou je vztah AP a učitele zásadní prvek. Opírá se o výzkumy Laška (2007), který potvrzuje, že atmosféra a klima třídy vždy odráží sociálně laděné vztahy zaměstnanců.

K problematice rozdělení rolí se vyjadřuje také Němec (2014), který se ve své publikaci *Asistent pedagoga v inkluzivní škole* opírá o výzkumy Kratochvílové. Se zvyšujícím počtem AP na našich školách dochází k jejich lepšímu přijetí učiteli, kteří

si časem začali více uvědomovat jejich význam ve třídě, ale zároveň si i jasněji vyjádřili vzájemné role.

„Učitel je zodpovědný za výuku a jeho povinností je ji plánovat. Asistent je mu ku pomoci a učitel s ním ve výuce musí spolupracovat. Je třeba, aby se naladili jeden na druhého“
(Kratochvílová in Němec, 2014, s. 20)

2.2 Spolupráce asistenta pedagoga se žákem

Komunikace se samotnými žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, jimž jsou poskytována podpůrná opatření, je důležitou součástí práce asistenta pedagoga. Někteří tito žáci mívají velmi často potíže právě s komunikací, zpracováním a porozuměním informací, jež jsou jim předkládány. Proto je nezbytné najít vhodný způsob efektivní komunikace. Špatně zvolený přístup k žákovi může mít naprosto opačný efekt, kterým je podpora žáka a může způsobit neochotu k učení.

Kendíková (2020) opět v publikaci *Vademecum asistenta pedagoga* uvádí některá doporučení pro práci asistentů se žáky. Asistent by si měl s žákem, jemuž poskytuje podporu, vytvořit pozitivní vztah a komunikovat s ním trpělivě. Se způsobem, jakým bude se žákem komunikovat, seznámit i vyučující působící v dané třídě. Komunikace by měla být otevřená a pravdivá, včasná a funkční. Informace předávat, co neobjektivněji. Nicméně by nemělo docházet k nadměrné komunikaci. Za tímto účelem je vhodné stanovit si hned v počátku spolupráce, kdy ke komunikaci bude docházet. Asistent nesmí nikdy před žákem ani rodiči pomlouvat učitele.

Spolupráce mezi žákem a asistentem pedagoga bude vždy záležet na individualitě žáka. Každý žák by však měl mít jasně stanovená pravidla a hranice tak, aby věděl, že asistent je ve vztahu autoritou. Nicméně musí ze strany asistenta cítit zájem o jeho osobu.

Trpělivost, vysvětlování, důslednost a kladný přístup AP k žákovi jsou základními předpoklady pro získání správných návyků, které jsou potřebné pro práci a klidné soužití ve třídě. (Bařinková, 2012, s. 16)

2.3 Spolupráce asistenta pedagoga se zákonnými zástupci

Spolupráce se zákonnými zástupci žáky využívajícího podpory je velmi variabilní, neboť tito mohou mít k osobě asistenta různý přístup. Někteří přijímají podpůrné opatření v podobě asistenta pozitivně. Někteří naopak vnímají osobu asistenta velmi negativně. Mohou mít pocit, že podpora a přítomnost dalšího dospělého ve třídě, jejich dítě v očích spolužáků degraduje. Což může být i pravdou především v případech, kdy se asistentem dítěte stává jeho vlastní zákonný zástupce. Spolužáci mohou tuto situaci vnímat velmi nepříznivě a klima třídy je tím narušeno. I samotný žák, pak nemá zcela jasnou představu o roli své i roli rodiče – asistenta. Často také může docházet k situacím, kdy zákonní zástupci obviňují asistenta z neúspěchu svého dítěte a jeho špatné studijní výsledky nebo za poruchy chování. Složitá situace nastává mnohdy v případech, kdy dítě pochází se sociálně znevýhodněných skupin. Navázání spolupráce je problematické. Tito zákonní zástupci se školou spolupracovat nechtějí a kontaktu se vyhýbají. Domácí přípravě, i když ta je v případech dětí se speciálními vzdělávacími potřebami důležitá, se nevěnují a o školní výsledky je nezajímají. (Kendíková, 2020)

Komunikace asistenta se zákonnými zástupci dítěte probíhá několika způsoby. Jak uvádí Kendíková (2020), často jde o přímou ústní komunikaci, a to v případech, kdy si asistent a zákonný zástupce dítě předávají před vyučováním a po něm. Není však vhodné, aby probíhala za přítomnosti samotného dítěte, jeho spolužáků a zákonných zástupců spolužáků. Díky tomu mají bezprostřední informace a každodenní zhodnocení. Pokud se jedná o starší dítě, pak komunikace může probíhat prostřednictvím e-mailových zpráv nebo telefonicky. Další formou je pak setkávání v rámci třídních schůzek a různých konzultací. Vhodné je dále použití komunikačních sešitů nebo elektronických žákovských knížek, které jsou v poslední době hojně ve školách zaváděny.

Ať již asistent využívá jakoukoli formu komunikace, vždy by měla být funkční, pravdivá, a hlavně pravidelná a otevřená. Vytvoření kladného vztahu mezi asistentem a zákonným zástupcem je stejně důležitou součástí edukačního procesu, jako vztah se samotným žákem a učitelem. Lze tak předejít mnoha krizovým situacím zejména u dětí s poruchami chování.

2.4 Spolupráce asistenta s poradenskými pracovníky

Dalším subjektem, se kterým asistent pedagoga musí spolupracovat, jsou poradenští pracovníci, ať již jsou k dispozici v samotné škole nebo ve školských poradenských zařízeních. Takovými pracovníky jsou v rámci školního poradenského zařízení především výchovný poradce, psycholog, školní speciální pedagog nebo metodik prevence.

Tito pracovníci mohou dát asistentům cenné rady nezbytné pro samotnou práci se žákem vyžadujícím podporu a také pro komunikaci s učiteli nebo zákonnými zástupci.

Metodické vedení AP mohou zajišťovat především

- učitel, který spolupracuje s AP
- pracovník školního poradenského pracoviště
- pracovník školského poradenského zařízení (Morávková Vejrochová, 2015)

PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl a výzkumné otázky

Výzkumná část, jako součást bakalářské práce se zabývá vzájemnou spoluprací asistenta pedagoga a třídního učitele. Hlavním cílem této bakalářské práce bylo zjištění stavu spolupráce AP a třídního učitele v prostředí základní školy. Součástí výzkumu byl nejen náhled na spolupráci očima asistenta pedagoga, ale také dílčí cíle, k nimž patří popsání rozdělení rolí AP a třídního učitele v pedagogickém procesu. Díky stanovení základní výzkumné otázky byly ujasněny okruhy, na které bylo dle mého názoru důležité se dotazovat. Tímto jsem si vytvořila základní schéma rozhovoru a rozdělení výzkumných otázek. Jak jsem zjistila po absolvování prvního zkušební rozhovoru, AP během dialogu často odbíhal od tématu. Tomuto faktu jsem musela přizpůsobit schéma rozhovoru.

Základní výzkumná otázka:

ZVO: Jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a třídním učitelem na základní škole?

Vedlejší výzkumné otázky:

VO1: Jak probíhá spolupráce AP a třídního učitele během přímé vyučovací činnosti?

VO2 :Jak probíhá spolupráce AP a třídního učitele během nepřímé vyučovací činnosti?

VO4: Je dobrá spolupráce AP a učitele klíčovou podmínkou pro správné fungování AP v jeho pozici?

3.2 Výzkumná metoda sběru dat

Praktická část této bakalářské práce byla vypracována metodou kvalitativní, neboť „Výzkum s použitím kvantitativní metodologie se soustřeďuje hlavně na ověřování vztahů mezi proměnnými, nebo na zjištění, jakým způsobem se proměnné k sobě vztahují.“ (Švaříček, 2007, s. 22).

Jedna z metod pro sběr dat v kvalitativním výzkumu je hloubkový rozhovor, což je metoda, která je využívána v kvalitativním výzkumu nejčastěji. „*Prostřednictvím hloubkového rozhovoru jsou tedy zkoumáni členové určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny*“ (Švaříček, 2007, s. 159).

Metodu vhodnou pro sběr dat výzkumné části práce jsem zvolila hloubkový polostrukturovaný rozhovor. Dává možnost nejen porozumět respondentům, zaměřit se na problematiku výzkumné otázky, co nejvíce do hloubky, ale i získat cenné informace. Předem jsou přesně stanoveny okruhy otázek, které zazní v každém rozhovoru s respondentem.

Kromě jádra interview je potřeba dle pokynů dbát prostředí, ve kterém je rozhovor veden. Vzhledem k časovým nárokům, potřebě klidného prostředí a maximálnímu se přizpůsobení respondentů bylo zvoleno online prostředí Microsoft Teams. Příprava na rozhovor zahrnovala také prostudování příslušné literatury a legislativy, která se vztahovala k výkonu povolání asistenta pedagoga a mezilidských vztahů na pracovišti.

Všechny otázky rozhovoru jsou otevřené. Respondent tudíž není nijak omezený, není mu vnucován žádný názor či nutnost učinit rozhodnutí z možností, které má na výběr. Otevřené otázky mohou výzkumníka obohatit o další cenné informace, které by nezískal otázkami uzavřenými. (Gavora, 2010)

Rozhovor začíná úvodními otázkami, které jsou pro tázané snadno zodpověditelné a pomohou dát náhled na jednotlivé AP v oblasti jejich působení a vzdělání. Celková délka každého rozhovoru se lišila, nejkratší interview trvalo 20 minut, nejdelší 85 minut. Informovaný souhlas od každého respondenta z účasti ve výzkumu byl dán ústní formou prostřednictvím diktafonu.

Úvodní otázky

Jak dlouho pracuje v pozici AP?

Jaké je vaše maximální dosažené vzdělání?

Jaké je vaše vzdělání v oboru pedagogických věd?

Považujete Vaše vzdělání dostatečné? A z jakého důvodu?

Mohla byste mi říct něco o žákovi, se kterým pracuje jako AP?

Posledních z úvodních otázek, týkající se žáka, se kterým jako AP spolupracují, většinu z nich uvolnila a velmi se rozpovídali. Dle jejich odpovědí byla následně upravena struktura rozhovoru. Ke každým jednotlivým otázkám byly připraveny i otázky doplňkové, kdyby se asistentky pedagoga příliš nerozmluvily nebo naopak utíkaly od tématu.

- 1. Jak dlouhou dobu spolupracujete se stávajícím třídním učitelem a jak hodnotíte vaši spolupráci?*
- 2. Stanovili jste si spolu s učitelem na počátku vašeho pracovního vztahu pravidla a určili kompetence, jak bude vaše spolupráce probíhat?*
- 3. Spolupracujete s třídním učitelem na přípravě výuky?*
- 4. Jak probíhá vaše spolupráce během přímé vyučovací činnosti?*
- 5. Zúčastňujete se spolu s učitelem třídních schůzek a ostatních schůzek s rodiči?*
- 6. Spolupracujete s třídním učitelem při řešení problémových situací způsobených chováním žáků?*
- 7. Považujete kvalitní spolupráci a komunikaci s třídním učitelem stěžejní pro výkon Vašeho povolání?*

3.3 Výzkumný soubor a jeho získání

Vzhledem k tomu, že cílem této bakalářské práce bylo zjistit stav spolupráce asistenta pedagoga a třídního učitele v prostředí základní školy, vytvořila jsem soubor respondentů, který odpovídal cílům práce. Při výběru respondentů jsem dbala na to, aby každý z nich byl z jiné školy. Pohlaví, věk či vzdělání nehrály žádnou roli. Druhým důležitým kritériem byl fakt, aby každý z dotazovaných asistentů pedagoga pracoval ve své profesi minimálně dva roky. A třetím důležitým kritériem při oslovování respondentů bylo zjištění, zda každý z nich působí v jiném ročníku. Jednalo se tedy o záměrný výběr respondentů (Gavora, 2000). Abych zajistila objektivitu odpovědí, neoslovila jsem asistenty pedagoga, se kterými mám přátelské vztahy či znám pedagoga, se kterým spolupracují. Respondenty jsem oslovovala přímo. Oslovila jsem prostřednictvím sociálních sítí osoby, o kterých vím, že jako AP pracují.

Konečná skupina, zkoumaný soubor této bakalářské práce, se skládala z osmi asistentů pedagoga. Věkové rozmezí skupiny je 35 až 56 let, jednalo se pouze o ženy, nejnižší vzdělání respondentů bylo střední s maturitou, nejvyšší magisterské v oboru pedagogických věd. Celá skupina respondentů byla jednotlivě ujištěna o anonymitě výzkumu a jejich souhlas s účastí jsem si na podnět prvního respondenta nahrála na diktafon mobilního telefonu. Oslovovala jsem asistenty i z jiných měst a krajů a chtěla jsem předejít komplikacím s podpisem informovaného souhlasu a žádat účastníky výzkumu o zaslání či skenování. Jména, která budu při interpretaci rozhovoru používat, jsou změněná, nejedná se o skutečná jména respondentů.

Tabulka č. 1 Přehled participantů

Participant	Věk	Pohlaví	Vzdělání	Kraj	Délka praxe	Stupeň ZŠ	Ročník ZŠ
1	49	ž	Střední odborné s maturitou, kurz AP, studium VŠ	moravskoslezský	2	1	1
2	35	ž	Střední odborné s maturitou, kurz AP, studium VŠ	pardubický	4	1	5
3	44	ž	VŠ, Mgr.	plzeňský	3	2	9
4	49	ž	VŠ, Bc.	jihomoravský	9	2	6
5	56	ž	VŠ, Mgr.	olomoucký	12	1	4
6	52	ž	Střední s maturitou, kurz AP	olomoucký	4	2	8
7	48	ž	Střední s maturitou	moravskoslezský	3	1	3
8	43	ž	VŠ, Mgr.	olomoucký	5	1	2

3.4 Realizace výzkumu

Výzkum byl uskutečněn v únoru 2022 prostřednictvím Microsoft Teams. Všichni účastníci byli ujistěni o anonymitě a před zahájením rozhovoru mi dali prostřednictvím diktafonu informovaný souhlas s jeho nahráváním. Dále byli seznámeni s faktem, že rozhovor s nimi bude přepsán do písemné podoby a použit pro účely výzkumu v bakalářské práci.

4 ANALÝZA DAT

Tato jedna z nejdůležitějších fází výzkumné části bakalářské práce, byla pro mě také časově nejnáročnější. Každý rozhovor byl nejdříve nahrán na diktafon mobilního telefonu. Aby bylo možné se získanými daty pracovat, bylo nutné všechny rozhovory přepsat a následně vytisknout. Zvolila jsem metodu otevřeného kódování. Pomocí zvýrazňovačů jsem si práci rozdělila na jednotky, které jsem dle jejich významu pojmenovala. Tyto jednotky se skládaly z vět a odstavců. Každé takto vytvořené jednotce jsem přiřadila kód. (Švaříček, 2007).

Z jednotek byly vytvořeny následující kategorie

- spolupráce - rozdělení rolí
- spolupráce - posun v čase
- spolupráce - konflikt s pedagogy
- spolupráce - mezilidské vztahy
- spolupráce - základ profese
- náplň práce a spolupráce během přímé vyučovací činnosti
- náplň práce a spolupráce během nepřímé vyučovací činnosti

4.1 Kategorie spolupráce - rozdělení rolí

V rámci této kategorie byly sledovány tyto vnitřní markry

- rozdělení rolí na počátku spolupráce
- organizátor rozdělení rolí
- respekt a vnímání učitele jako autority

Hájková (2018) zmiňuje výzkum Shrármy a Salenda z roku 2016, podle nichž funguje vzájemná spolupráce AP a učitele v případě, že si vzájemně vyjasnili role a na výuku se společně připravují.

Tabulka č. 2 Stanovení kompetencí a průběhu spolupráce na začátku vztahu

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
Ano, učitelem	Ne, AP se přizpůsobuje učiteli	Ne	Ano, asistentem.	Ano, asistentem.	Ne	Ne	Ne

P1: *Takže spíše je stanovila paní učitelka, ale já jsem opravdu spokojená.*

P2: *Ani by mě vlastně nenapadlo vytyčovat si s tím učitelem nějaké kompetence.... Ale mám kolegyni, která kecá učitelce úplně do všeho.*

P3: *Všechno tak nějak samo vyplynulo.*

P4: *Mám ráda jasno ihned na začátku..... Myslím, že tato spolupráce vyhovuje oběma.*

P5: *Třídní učitel nejprve pouze chtěl, abych seděla u žáka se SVP a nedělala nic jiného. V tomto jsem s ní nemohla souhlasit. Museli jsme si vyříkat, jak ta spolupráce bude probíhat, abychom byli obě spokojené.*

P6: *Říkáme si to spíš průběžně, během práce.*

P7: *Tenkrát jsem měla málo zkušeností.*

P8: *Ono to vždy postupně vyplývá ze situace.*

Respektování učitele a vnímání jeho osoby jakožto autority, nebylo součástí rozhoru. Přesto se k tomuto tématu vyjádřilo šest z osmi dotazovaných.

Tabulka č. 3 Autorita učitele

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
ano	ano	neuvádí	ano	neuvádí	ano	ano	ano

P1: *Je skvělá nadřizená.*

P2: *Já to mám prostě tak, že o věcech si rozhoduje třídní učitel.*

P4: *Respektuji ji.... Asistent musí najet na učitele.*

P6: *Já vím, že nejsem plnohodnotný pedagog.... Beru ji v určitém smyslu jako svou nadřízenou.*

P7: *Byla to její třída a já to tak brala.*

P8: *Paní učitelku považuji za autoritu a myslím, že bych se jí měla přizpůsobit. Je to její třída, její pravidla a my máme spolupracovat.*

Shrnutí: Pouze tři AP si na začátku pracovního vztahu stanovili podmínky spolupráce a kompetencí s třídním učitelem. Další dvě AP si hranice a role vytyčily v průběhu v čase. Jedna AP spolupracovala s prvním třídním učitelem a uvádí, že k vytyčení pravidel došlo z iniciativy pedagoga. Zbylé dvě AP, které uvedly, že na začátku vztahu došlo k vytyčení hranic, mají praxi 9 a 12 let.

Němec (2021) pokládá respekt k učiteli jako jednu z nezbytných podmínek pro výkon jejich profese. Respekt k pozici učitele vyslovilo šest z osmi dotazovaných. Zbylé dvě se k němu nevyjadřují, ani ho nepopírají.

4.2 Kategorie spolupráce a rozdělení rolí - posun v čase

Kategorie posun v čase se zkoumá odpovědi v rozhovorech, které se týkají spolupráce od počátku do současnosti. Sleduje, zda došlo ke změně spolupráce v průběhu času.

Tabulka č. 4 Rozdělení rolí - posun v čase posun v čase

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
Posun dopředu	Posun dopředu	Stejná úroveň	Stejná úroveň	Posun dopředu	Posun dopředu	Posun dopředu	Neuvádí

P1: *Myslím si, že byla trošičku jiná.... Ze začátku jsem toho tolik nezvládala, protože jsem si nebyla jistá ve své pozici.*

P2: *Řekla bych, že je to teď lepší, než to bylo. Ona je vděčná za tu pomoc. Já jsem zase vděčná, že se mě často zastane*

P4 :*Jak už jsem řekla, snažím se vždycky hned na začátku ujasnit si, co po mě učitel chce a nechce. A pak to s ním proberu.*

P5: *Dřív na mě nedala ani ve výchovných věcech. Nyní nemá už potřebu tolik mi oponovat.*

P6: *Ano k velkému A nemyslím tím jen třídního učitele.*

P7: *Postupně viděla, co s dětmi dělám a když jsem jí začala povídat o potřebách dětí a viděla, jak spoustu věcí zkouším, změnila názor. Řekla mi, že díky mně změnila názor na inkluzi a na děti se SVP. To byla asi taková největší pochvala.*

Snažila jsem se porovnat získaná data s tabulkou č. 2. Z uvedených informací není patrné, zda má stanovení hranic na počátku spolupráce vliv na posun dopředu. Například P5 vytyčil své hranice a došlo k posunu k lepšímu, P2 hranice nevytyčil a došlo také k posunu vpřed. Šest z osmi oslovených uvádí, že se po uplynutí určitého času spolupráce zlepšila a vnímají ji pozitivněji než na počátku vztahu.

4.3 Kategorie spolupráce - oblast možného konfliktu

V rámci této kategorie bylo sledováno, zda došlo u AP ke konfliktu s třídním učitelem či jiným pedagogickým pracovníkem.

Tabulka č. 5 Konflikt s pedagogy

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
U kolegyně, s učitelem	S vychovatelkou	S učitelem	S učitelem	Bez konfliktu	S učiteli	S třídním učitelem	Bez konfliktu

P1: *Bud' mluvila moc nahlas, nebo moc potichu, v hodinách seděla pouze s žákem a mohla maximálně šeptat. Na třídní schůzky ji nikdo nepřizval, když se ptala, proč nemá*

chodit, tak jí učitelka řekla a co bys tam jako dělala? Tudiž neznala ani rodiče ostatních dětí a ony ji.

Jednou chtěla vzít chlapce během hodiny projít se chodbu. Byl unavený a chtěla jen, aby se protáhnul na pár minutek. A učitelka jí řekla před dětmi, ať se okamžitě vrátí na své místo.

P2: Večer mi zavolala, že mám zítra družinu, opět nad rámec svého úvazku, vždycky volá jenom mě. ... To co mě mrzí je to, že nás ostatní jako asistentky využívají hodně..... Prostě holky pro všechno, jako by naše práce neměla smysl, kdykoli nás někdo odvolá a pošle jinam..... Nejčastěji na dozory, do družiny na supl.....To si vždycky připadám, jako totální blbec...

P3: Řekl, že až mě bude potřebovat vepředu, tak mi to sám řekne. Ale tento žák, pokud sedí vzadu, tak má tendence vytahovat mobil a podobné věci. Docela hodně mě to od učitele bolelo. Shodil mě před celou třídou. Na jedné straně chce, abych udržovala pořádek, a na druhé straně mě úplně shodí autoritu. Jak to má potom dělat?

P4: Máme jednoho učitele, který zastává názor, že asistent stojí vzadu v rohu ve třídě a na pokyn učitele může jít něco udělat, třeba něco podat....smích... V podstatě mě tam nechal stát celou hodinu.

P5: Když dělám to, co učitel chce, tak je vše v pořádku. Ke konfliktu u nás nikdy nedošlo. Když jsem jednou řekla názor, který se jí nelíbil, přemýšlela. Konflikt nemusí být jenom negativní.

P6: Ze začátku nedocházelo ke konfliktům s třídní učitelkou, ale s ostatními pedagogy. Tyto konflikty vnímám jako pozitivní, vždy mě a dívku posunou o něco dál. Třeba, když učitelé chtějí po dívce, co by neměli. Tak to já se ozvu. Ona má úplně jiné věci, ze kterých má být zkoušená. Ale někteří učitelé to nerespektují, dostanete stejné otázky jako děti, jen zkrácené. Neustále se toho žáka musíš zastávat.

P7: Paní učitelka mě posadila s žákem do první lavice. Bylo to opravdu hrozné. Nemohli jsme mluvit, šeptat, prostě nic. Trvalo mi docela dlouho, než jsem si vydobyla svou pozici. Paní učitelka mi nedělala žádné naschvály, jen mě prostě neuznávala a naprosto ignorovala.

P8: Možná to je tím, že já se nějak neprosazuji. Necítím, že by to mělo být podle mě. Paní učitelku považuji za autoritu a myslím, že bych se jí měla přizpůsobit. Je to její

třída, její pravidla a my máme spolupracovat....Snažím se jí to říct, tak aby se jí to nedotklo, ale někdy jí to ani neřeknu. Mám připomínky ke kázní ve třídě. Já bych třeba dětem nedovolila spoustu věcí, ale paní učitelce to nevadí. Nevadí jí tomto hluku pracovat, mně to vadí a vadí to i některým dětem. Ale třídu vede ona, mě to maličko narušuje tu práci ve třídě, ale ona je zvyklá. Tam bychom se asi úplně neshodli, ale rozbroje kvůli tomu dělat nebudu.

Shrnutí

Konflikt s třídním učitelem uvádí pouze jedna AP působící na 1. stupni základní školy. Tato AP si na počátku vztahu nevytyčila hranice, ale v čase se jejich vztah zlepšil. P8 konflikt neuvádí z důvodu jejího postoje. Konfliktní oblast by ale byla možná.

I když konflikt s některým z učitelů uvedlo sedm z dotazovaných, nepřátelské chování od stávajícího učitele, které by mělo vliv na jejich spolupráci, neuvádí žádná. V minulosti však došlo u některých dotazovaných k situacím, které pro ně nebyly příjemné. Jednalo se celkově o spolupráci v rámci celé školy. Konflikt s jinými pedagogy, než je třídní učitel uvádějí všechny tři AP, působící na 2. stupni základní školy.

Dvě AP konflikt neuvádí, jedna z nich si vytyčila hranice na počátku vztahu. Obě uvádí jako autoritu učitele, kterému se podřizují. Jedna uvádí, že svůj názor vyjádřila, druhá respektuje učitele a jeho pravidla, vnitřně s ním však nesouhlasí. Doslova uvádí, že jí to vadí a narušuje práci, ale respektuje pravidla učitele.

4.4 Kategorie spolupráce - mezilidské vztahy

V této kategorii bylo sledováno, jak vnímají AP spolupráci s třídním učitelem v rámci mezilidských vztahů.

Tabulka č. 6 Spolupráce v rámci mezilidských vztahů

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
Na profesionální a kamarádské úrovni	Na přátelské úrovni	Dobrá	Přátelská úrovni.	Neutrální. Uvádí přátelský vztah s předchozím učitelem.	Přátelská úroveň.	Přátelská úroveň.	Na přátelské úrovni. Uvádí špatné vztahy u předchozího učitele.

P1: *Pedagog mi nikdy nedal najevo, že by měl být něco víc, ale pracuje se mnou, jakože jsme si rovný.*

P2: *Obě dvě dokážeme říct, že jsme něco zvoraly, že se prostě něco nepovedlo, ale nejsme k sobě zbytečně kritické, vždycky se domluvíme. Vždycky se snažíme všechno probrat a všechno zaměřit se na děti a na to, aby to ve třídě fungovalo. Je to opravdu na přátelské úrovni. Já necítím s ní žádné antipatie. A navíc bych řekla, že s ní trávím více času než s manželem, takže i když nemám náladu, tak si to neventiluju.*

P3: *Je to velmi hodný člověk..... Měli jsme hodně osobních rozhovorů, hlavně ten první rok.*

P4: *Respektuji ji, ona mě.*

P5: *Tato AP uvádí vztah s předchozí učitelkou.... Možná to bylo i tím, že jsme si byly s učitelkou blízké věkem, nevím. Nynější třídní učitelka je o dvacet let mladší.*

P6: *Beru ji v určitém smyslu jako svou nadřízenou a kamarádka je to výborná.*

P7: *Učím se od ní i jiné věci. Ona je třeba na rozdíl ode mě velice precizní. Už jsem si všimla, že spoustu věcí dělám pečlivěji. Asi jsme každá z jiného těsta a denně se navštěvovat nebudeme, ale jsem moc ráda, že jsem ji poznala.*

P8: *Je lidský .. Tak tam je to naprosto bez problému, rozumíme si. Akorát není ten čas si trochu popovídat, abychom se sblížili více.....Ale stalo se mi, že na mě byla jedna paní učitelka nepříjemná před třídou. Spolupracovaly jsme dobře, ale v rovině vztahů ne. Už*

vlastně ani nevím proč, ale ten pocit mám v sobě. Cítila jsem se dotčená, občas nepotřebná, někdy nedocenená. Nerada na to vzpomínám.

Vztah s učitelem a spolupráci v osobní rovině popisuje šest z osmi dotazovaných jako přátelský. Žádná AP nevnímá mezilidské vztahy negativně.

4.5 Kategorie spolupráce - základ profese

Horáčková (2015) staví bezproblémovou spolupráci AP a učitele jako základ pro výkon pozice AP. Otázka „*Považujete kvalitní spolupráci a komunikaci s třídním učitelem stěžejní pro výkon Vašeho povolání?*“ byla součástí rozhovoru.

Tabulka č. 7 Spolupráce - základ profese

P1	P2	P3	P4	P5	P5	P6	P7
Určitě.	Tak to je snad samozřejmé.	Ano	To je přece základ.	Naprosto	To si myslím, že určitě.	Je to důležité.	Myslím ano.

P1: Já měla štěstí na vztah s paní učitelkou, ale jedna kolegyně kvůli neustálým sporům odešla. Bohužel nebyla na vině jen ona. Nyní je tam jiná asistentka a spory probíhají i nadále. Je to všechno o lidech, kde nechce spolupracovat, tak nespolupracuje.

P2: Je to důležitý, protože když by nebyla kvalitní spolupráce s třídním učitelem, tak by se to rozhodně přeneslo na celou třídu. Zpočátku je dokonce důležitější než komunikace s dítětem. U dítěte si musíš získat důvěru a pomalu začít pracovat. Ale pokud ti toto nabourává učitel, nemá smysl to dělat. Pokud bychom s učitelem nekomunikovali, nenajdeme ani správnou cestu k dítěti. To bych ani nechtěla tu třídu vidět. Já bych byla ve stresu, děti ve stresu. Na dobré spolupráci prostě musíš pracovat. Nemusíte být nejlepší kamarádky, od toho tam nejste. Ale snažit se musí obě dvě.

P3: Kdyby mi házel klacky pod nohy a nemohla bych se na něj obrátit, když potřebuju, tak by ta práce snad ani neměla smysl. Když nad tím teď přemýšlím, vždycky jsem si

myslela, že nejdůležitější je vztah k dítěti. To je, důležitý je, ale pokud to neklape s třídním učitelem, tak nemáte šanci naplňovat podporu toho dítěte. K dětem si vždycky cestu najdete. I ti největší darebáčci, kteří mě dřív dělali naschvály, se už chovají jinak. Chtělo to prostě jen čas. Ale kdybych měla bojovat s učitelem, tak odejdu. To by nemělo smysl. On má autoritu sám od sebe, já si ji musím získat. A do toho, kdyby to nefungovalo, ne, díky. I když ta naše spolupráce asi taky nefunguje úplně, jak by měla, tak nejdeme proti sobě.

P4: Když přijdete k novému dítěti, je to jiné. Musíte si na sebe oba zvyknout. Navíc, ve většině případů jsou děti rádi, že Vás tam mají. Ale pokud bych si nerozuměla s třídní učitelkou, tak jdu o dům důl. Jenom ve sborovně je nás 16. Dovedete si představit tu hrůzu. Ale zase na druhé straně mám pocit, že mě to občas s třídní učitelkou spojuje. Ve velkém kolektivu je spojenec fajn.

P5: Minulé čtyři roky jsem pracovala s jinou paní učitelkou. Bylo to sice na druhém stupni, kde jsme spolu netrávily tolik času. Ale spolupráce to byla úžasná. Komunikace byla samozřejmostí a při vyslovení slova spolupráce si vzpomenu na ni.

P6: Jako představa, že bych měla učitelku, která je protivná a má jiné názory a bylo by to dennodenně, tak je to hrozné. V práci si převážnou část dne, to by byla hrozně těžká práce. To bych raději odešla.

P7: Začátek byl strašný. Dlouho jsem se trápila, ale byla jsem samoživitelka a práci jsem potřebovala. Stálo mě spoustu energie, dostat náš vztah do oblasti spolupráce. Ale vyplatilo se to a já poznala úžasného člověka. Ona měla negativní postoj k asistentům, také na základě negativních zkušeností. Jsem ráda, že je to nyní v rovině, ve které to je.

P8: Možná že ano, ale že já tu spolupráci mám dobrou, tak to nevnímám. Touhle otázkou jste mě docela zarazila. Proto říkám, že si pouze myslím ano. Nezažila jsem špatnou spolupráci. Ale je pravda, že při špatné spolupráci by ta práce asi nebyla možná. Nebyla by jednoduchá, byla by složitější. Takže není to o tom dítěti, jako teď přemýšlím... je to opravdu hlavně o té spolupráci.

Shrnutí

Všechny AP se shodly, že ano. Pouze P8 uvedla, že si to jen myslí, protože zažila pouze dobrou spolupráci. Uvádí situace bez konfliktů a v rámci mezilidských vztahů má negativní zkušenost s předchozím učitelem.

4.6 Kategorie spolupráce během přímé vyučovací činnosti

Tabulka č. 8 Spolupráce během vyučování

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
Pracuje v rámci celé třídy.	Pracuje v rámci celé třídy.	Pracuje s celou třídou i individuálně .	Pracuje s celou třídou i individuálně .	S celou třídou .	Pracuje s celou třídou i individuálně .	S celou třídou .	S celou třídou .

P1: ...když si třeba vytáhneme tabulky na psaní, tak rychle všechny obejít, všechno zkontrolovat. U těch malých dětí pracujete neustále pořád se všemi. Je toho opravdu moc. Kontrolovat úchop, připravovat pracovní listy, někdy chce paní učitelka, ať se během hodiny zaměřím na konkrétního žáka, že se jí třeba něco nezdá a nemůže ho v hodině pořád sledovat, prostě nám to jde dobře..... Obcházím celou třídu a dopomáhám všem dětem. Sedím i s chlapcem, ke kterému jsem AP, ale nechávám ho pracovat i samostatně. Pokud některé děti potřebují něco zopakovat, sedneme si vzadu na koberci a opakujeme spolu. Také dohlížím na chování dětí. Na koberci se mi často střídá více dětí. Máme super, že máme velkou třídu a můžeme se vždycky udělat skupinky. Pokud některé děti potřebují něco více procvičit, tak je učitelka za mnou posílá. Jak už jsem řekla, obcházím třídu a kontroluju třeba úchop, to jak děti sedí. Hodně skládáme písmenka, tam je fajn, že jsme ve třídě dvě. Dá se toho stihnout mnohem víc.

P2: Momentálně máme ve třídě více dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, takže jsem k dispozici i těm dalším dětem, takže pomáhám vlastně všem dětem tam, kde je to

momentálně potřeba. Řekla bych, že den je stejný, jen toho víc stihnu. Ono tam je opravdu více dětí, které to potřebují..... No obcházím celou třídu, dopomáhám. Ona učí a já ji doplňuji kolem dětí. Když zase potřebuje ona sednout a něco povysvětlit, tak já hlídám třídu, třeba když něco píší. Ale nějak to nedomlouváme, to už prostě vidíš, ona jen řekne, že půjde na koberec, tak já už automaticky vím, že mám jít hlídat ostatní.

P3: Někteří učitelé chtějí, abych udržovala pořádek ve třídě, někdo zase vnímá pozici asistenta pedagoga tak, že bych se měla věnovat pouze svému žákovi. Je to velice variabilní a individuální. Ve všech předmětech dohlížím při písemkách, aby žáci neopisovali. Dříve jsem docházela dopomáhat i ostatním žákům, nyní už zněje jim 14 a více let. V podstatě učitelé si pokrývají přední lavice a já dohlížím na ty zadní. Největší spolupráce je v současné době dohlížet na chování ve třídě..... Pokud není ve škole, tak dbám na pořádek ve třídě. Většinou, když je třídní učitel ve třídě pouze dvě hodiny týdně, tak plním úlohu takové kontinuity mezi ním a ostatními učiteli. Mám čas věnovat se komunikaci s třídním učitelem, která jindy není. Ve třídě je ale další dá žák s výchovnými problémy, který se mnou sedává, když je ten první nemocný.

P4: Máme třeba vietnamského chlapce, který má problém s českým jazykem, potřebuje povysvětlit význam slov nebo mu říct zadání jinými, jednoduššími slovy. Je to prostě takové automatické. Jste ve třídě a děláte, co máte. Ale nesmíte rušit. Některé děti s problémy v chování, jiné ADHD, v této třídě je i pár slabých žáků, kteří i v šesté třídě potřebují pomoci. Děti už jsou zvyklé, že třídu odcházím, jsem s nimi už čtvrtý rok a vím, kdo co potřebuje. U každého učitele je to jiné. Někde udržuju pořádek ve třídě, jinde pracuji pouze s chlapcem, jinde chodím dopomáhat i ostatním dětem. Někde zase pohlídám třídu a učitel si sedne k žákovi, ale to je už málo.

P5: Spolupracujeme převážně ve výchovných věcech. U nás ve třídě jsou problémem výchovné věci. V této oblasti je ta spolupráce opravdu dobrá. Výuku si opravdu kočíruje učitel. Ale co se týče problémů s chováním, které ve třídě nastávají, tak to spolu pracujeme opravdu spolu a snažíme se najít řešení. Jinak během hodiny dopomáhám žákům, kteří to potřebují. Pokud žák nedrží tempo s třídou, dopomůžu každému. Hlavně mám dohled nad žáky.

P6: .. v některých předmětech chodím ke všem žákům, v některých to nejde a sedím pouze s žákyní, protože ona to dělá něco jiného než ostatní. Takže buď dopomáhám

ostatním dětem anebo sedím žákyni, která d pomoc opravdu potrebuje. Pokud je žákyně unavená během hodiny, chystám odpočinkové činnosti.

P7: ...Občas začínám hodinu hrami. Paní učitelka si udělá docházku a já s dětmi procvičuji gramatiku nebo násobilku s míčkem nebo jinými hrami. Většinou už vidím, jestli mám přestat nebo pokračovat dál, už jsme opravdu najeli na stejnou vlnu. Nemusíme si nic říkat, stačí pohled a je vše jasné. Ve vyučování odcházím celou třídu, ale převážnou část matematiky a češtiny jsem v blízkosti dětí se SVP. Ostatní děti už si zvykli, že na mě také volají, pokud si nejsou něčím jisté. Často mě už také zapojuje v hodině. V prvouce se často ptá, jestli chci k tématu něco říct. Děti už jsou zvyklé, že někdy mluvíme obě dvě. Na češtinu často sedávám s dětmi na koberci a procvičujeme. Sedím se skupinkou, které to jde pomaleji a která potrebuje častější opakování. Když je třeba diktát, tak odcházím se všemi dětmi se SVP do kabinetu, abych jim ho nadiktovala pomaleji a oni mohli pracovat v klidu a bez stresu.

P8: Snažím se paní učitelku doplňovat i v tomto nestihne. Je to taková naše dohoda, děti jsou malé a práce hodně, něco jim nejde, někdo se ztratí. Nejsem jen s jedním dítětem. S těmi malými dětmi je toho opravdu hodně. Více děti potrebuje pomoct, i když to nemají potvrzené a nemají žádný papír. Takže já se snažím jí tady v tom doplňovat.

Shrnutí

Všechny AP udávají, že pracují v rámci celé třídy. Tři AP pracují v rámci celé třídy nebo individuálně. V jejich případě nejde o špatnou spolupráci s učitelem, ale tato činnost vyplývá z individuálních potřeb žáka. Všechny tyto AP pracují s žáky, kteří mají snížené výstupy. K nejčastějším oblastem náplně práce a spolupráce s učitelkou během přímé vyučovací činnosti uvádějí AP dopomoc všem žákům a dohled nad třídou.

4.7 Kategorie spolupráce během nepřímé vyučovací činnosti

Mimo spolupráci ve vyučování a práci s žákem je i další oblastí spolupráce AP a učitele společná příprava, příprava pomůcek a vzájemné konzultace. (Hájková, 2018)

V případě asistentů na 2. stupni základní školy jde o konzultace s více učiteli. Nelze opomíjet komunikaci s rodiči a je třeba poukázat i na skutečnost, že se nedostatečný prostor pro nepřímou pedagogickou činnost projevuje negativně na spolupráci AP a učitele. (Němec, 2014)

V rámci této kategorie byly sledovány oblasti spolupráce během nepřímé pracovní činnosti a to konkrétně

- účast na třídních schůzkách
- příprava na výuku

Účast na třídních schůzkách

Tabulka č. 9 Účast na třídních schůzkách

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
ano	ano	ne	ano	ano	ano	ano	ano

P1: Ano, na schůzkách rodiči, na hromadných a ty které jsou s celou třídou, a pak s rodiči žáka ke kterému jsem přidělena, s ostatními žáky ani moc ne, jenom občas, když jsou tam žáci, kterým je taky potřeba mírně dopomoci. U té schůzky jsem třeba jenom chvíli, abych řekla můj pohled na tu situaci a vzdělávání toho dítěte, ale není potřeba, abych byla u schůzek všech rodičů.

P2: Vždycky. A když si třeba zveme individuálně rodiče a řešíme nějaký problém ve třídě. Vždycky, když je to možné tak jsem opravdu u toho, s tím že ten učitel se obrací i na mě abych vyjádřila svůj názor, jak to vidím já ze svého pohledu. Naše paní učitelka neučí například angličtinu a angličtinář třídní schůzky nechodí, takže pokud se řeší, co bylo v hodinách angličtiny, většinou se obrací na mě, abych to uvedla na pravou míru.

P3: Komunikaci se svým žákem a jeho rodiči mám na starosti primárně já. Komunikaci s ostatními žáky a jejich rodiči si řeší sám. Ale i tak myslím, že mě mohl alespoň představit na třídních schůzkách, seznámit s rodiči.

P4: Ano, paní učitelka mě o to požádala a to i v případě ostatních žáků ve třídě. Ví, že jsem s nimi celý den, zatímco ona učí jinde.

P6: *Všech, na třídní schůzky jsem vždycky k dispozici.*

P7: *Ano, musím říct, že jsem byla překvapená, jak mě představila na třídních schůzkách všem rodičům a uvedla mě jako svou pravou ruku.*

P8: *To jo, to určitě. Všechno, co je mimo vyučování a je společné, tak tam jsem taky.*

Příprava na výuku

Tabulka č. 10 Příprava na výuku

P1	P2	P3	P4	P5	P6	P7	P8
ano	ne	ne	ano	ne	ne	ne	ne

P1: *Ano, pracuji v první třídě na základní škole, pedagog mi dává dopředu vědět, co bude v hodinách probírat, abych měla čas na to se nachystat, abych se na hodinu připravila a případně, když je potřeba, abych připravila pomůcky nebo dohledala nějaké materiály. Ale jinak většinu přípravy mi chystá pedagog.*

P2: *Každý den ráno se ptám učitele, jestli potřebuje něco nakopírovat něco nachystat. Učitel je většinou hotov. Na zbytku se domlouváme. Ale je pravda, že někdy třeba vůbec nevím, co ten den budeme dělat. A to mi opravdu někdy vadí, že jsou to věci, které už si vlastně vůbec nepamatuji, a když mě ten učitel potom zapojí do výuky, tak já vlastně nevím, co odpovědět. Už jsem jí to i říkala, ale problém je v čase. V rámci úvazku to prostě nejde. Takže občas to skončí u večerních telefonátů.*

P3: *Co se týče tohoto konkrétního žáka, tak s třídním učitelem moc ne, má ho pouze na přírodopis. S každým učitelem pracuji v rámci konkrétního předmětu, každý má jiné požadavky a každý si představuje spolupráci asistent- učitel jinak.*

P4: *Naše třídní učitelka učí češtinu. Vždycky se mě ptá, zda daný zápis použít, zda je pro chlapce srozumitelný, jestli tento gramatický jev už zná anebo můžeme postoupit dál. V matematice angličtině je to stejné, obě učitelky komunikují. Ale výuku si připravují opravdu sami, diskutujeme o náplni, to ano.*

P5: *Nespolupracujeme, paní učitelka si všechno připravuje sama. No nicméně, štěstí přeje připravených, takže já sama mám doma učebnice a vždycky se dívám na nové učivo, abych věděla, jak žákům pomoci, v čem se orientovat.*

P6: *Třídní učitelku máme nyní jenom ze zeměpisu. Tam pracujeme s celou třídou. Výuku chystá pouze učitel. Probíráme stejnou látku, ale z jiných učebnic. Učitel mi většinou řekne, co dnes budeme dělat.*

P7: *Ne, to ne. Ale každé ráno už vím, že mám nachystaný list s její přípravou a podle toho si i připravuji pomůcky nebo dohledávám pracovní listy.*

P8: *Tak to vůbec.*

Shrnutí

Pouze dva AP z osmi dotazovaných zmiňují, že se zúčastňují společně s učitelem přípravy na výuku. Jeden AP působí na prvním stupni základní školy, druhý na stupni druhém. Třídních schůzek se nezúčastňuje pouze jeden AP, ostatní účast potvrzují. Mezi další náplň práce nepřímé vyučovací činnosti uvádějí dotazované výrobu a přípravu pomůcek, dohledání materiálů, individuální schůzky s rodiči, plánování výletů a exkurzí, účast na schůzkách s výchovným poradcem, psychologem a ředitelem, spolupráce při vypracování zpráv pro OSPOD, PPP, a SPC, diskuze o dětech, zhlédnutí videí k výuce, odvádění dětí do družiny a spolupráce při slovním hodnocení. Z rozhovorů vyplývá, že jednou z možných negativních okolností společné přípravy na výuku, může být časová dotace nepřímé činnosti AP. K této problematice se vyjádřilo pět z osmi dotazovaných.

P1: *Někdy ne, někdy to nestačí, záleží na tématu a hodině, toho, co probíráme.*

P2: *Už jsem jí to i říkala, ale problém je v čase. V rámci úvazku to prostě nejde. Takže občas to skončí u večerních telefonátů.*

P4: *mi večer pár učitelů volá nebo píše, co dát do písemky, zda zítra půjde to a to. Ale to dělám ve svém volném čase. Během nepřímé činnosti jsem na dozorech. Spousta učitelů by i odpoledne něco konzultovala, ale to už nemohu tam čekat na ně, až skončí. Jednak mě fakt mrzí, že to nemám placené a taky to, že to nikdo nevidí. Spolupracuji na zprávách pro SPC nebo PPP, na tvorbě slovního hodnocení, na zprávách pro OSPOD. To všechno po večerech.*

P5: Musím si do úvazku dobírat ještě dvě hodiny v jiné třídě. Než pak odvedu děti na oběd nebo dokončím dozor či vytisknu pracovní listy na další den, tak mi moc času nezbyvá. A to se vůbec nebavím o době diskuzí o dětech. O přestávce nemohu buď já nebo paní učitelka, takže musím počkat po vyučování, až má čas ona.

P6: No doma večer, ve škole to nestíhám. Někdy musím projet nějaká videa, najít vhodné písničky, hledám zábavné pracovní listy, prohlížím si různé učebnice, připravuji návrh na test, tam třeba přidávám různé „spojovačky“ a jiné úkoly, které jsou užitečné a baví.

5 DISKUZE

ZVO: Jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a třídním učitelem na základní škole?

Respondenti jsou uvedeni v tabulce v pořadí, v jakém se zúčastnili výzkumu. Jedná se o osm žen pracujících v pozici AP na základní škole. Pět žen pracuje v rámci prvního stupně a tři v rámci stupně druhého. Všechny shodně uvádí, že v rámci mezilidských vztahů je spolupráce se současným učitelem dobrá, u většiny až na přátelské úrovni.

Na začátku spolupráce, jak uvádí Hájková (2018), by mělo dojít k rozdělení rolí mezi AP a učitelem, aby jejich spolupráce byla úspěšná. Tento se fakt, se nepodařilo potvrdit. Výsledky výzkumu ukazují, že kompetence si na počátku pracovního vztahu ujasnil pouze jeden tandem, přesto u pěti tandemů došlo v průběhu vzájemné spolupráce k pozitivnímu posunu vpřed. Posun zpět neuvádí žádná z dotazovaných. Odpovědi v rozhovorech neukazují, že by rozdělení rolí a stanovení kompetencí na počátku výzkumu mělo vliv na vznik možného konfliktu. Konflikt neuvádějí dvě AP, u jedné došlo k rozdělení rolí, u druhé ne. K rozdělení rolí dochází i neformální cestou v průběhu spolupráce.

P6: Říkáme si to spíš průběžně, během práce.

P8: Ono to vždy postupně vyplývá ze situace.

Otázka respektu nebyla součástí rozhovoru, přesto se k ní vyjádřilo šest respondentek. Respekt k učiteli jako k autoritě a nadřízenému pracovníkovi potvrzuje šest dotazovaných. Zbylé dvě se k tématu nevyjádřily. Oslovené asistentky berou respekt k učiteli jako samozřejmou součást své práce, uznávají hierarchii ve třídě a roli třídního učitele. V rovině mezilidských vztahů nebylo prokázáno nepřátelské chování, jedna z AP se vyjadřuje neutrálně, zbylé AP potvrzují přátelské vztahy. Dobrá spolupráce s učitelem je stěžejním základem k výkonu profese AP pro všechny dotazované. Tímto byla zodpovězena VO4, *zda je dobrá spolupráce AP a učitele klíčovou podmínkou pro správné fungování AP v jeho pozici?* Potvrzuje to i tvrzení

Horáčkové (2015), která uvádí bezproblémovou spolupráci AP a učitele jako stěžejní pro výkon funkce AP.

Jak vyplynulo z rozhovorů, průběh spolupráce s třídním učitelem se liší v závislosti na věku dětí, stupni základní školy a speciálních vzdělávacích potřebách dítěte. Práci s žákem se SVP i dětmi v rámci celé třídy uvádějí všechny dotazované. Tři AP uvádějí individuální práci s žákem v některých předmětech z důvodu snížených výstupů žáka a odlišnosti probíraného učiva. Tyto tři AP pracují na druhém stupni základní školy.

Dotazované asistentky působící na druhém stupni základní školy shodně vypovídají o nutnosti spolupráce se všemi vyučujícími, kdy se spolupráce liší podle představ jednotlivých učitelů. Délka tráveného času s třídním učitelem ve vyučování se liší dle předmětu, který vyučuje a hodinové dotace tohoto předmětu v kmenové třídě.

P3: Co se týče tohoto konkrétního žáka, tak s třídním učitelem moc ne, má ho pouze na přírodopis. S každým učitelem pracuji v rámci konkrétního předmětu, každý má jiné požadavky a každý si představuje spolupráci asistent- učitel jinak. Většinou přizpůsobuji....Někteří učitelé si přejí, abych se věnovala i ostatním dětem, jiní to nemají rádi. Ze začátku to pro mě bylo dost složité. Ted' už vím, co od toho očekávat.

P4: Asistent musí najet na učitele. V případě druhého stupně na pedagogy celkově, ale s třídním učitelem je v nejčastějším kontaktu.

P5: Neustále se toho žáka musíš zastávat, tam myslím, že už jsem udělala kus práce. Někteří učitelé ani nechtěli objednávat učebnice přímo pro ni a nevěděli jaké, nechtěli je shánět.

Všechny dotazované AP působící na druhém stupni základní školy také připustily konflikt s některým z vyučujících, který se ovšem netýkal třídních učitelů. Vždy šlo o SVP žáka.

VO1: Jak probíhá spolupráce AP a třídního učitele během přímé vyučovací činnosti?

Přímá vyučovací činnost tvoří hlavní část úvazku asistenta pedagoga. Všechny AP spolupracují s učitelem během vyučování v rámci celé třídy. Dotazované shodně uvádějí, že dítě se SVP pracuje za podpory AP i bez ní. K nejčastějším činnostem AP ve

spolupráci a pod vedením třídního učitele během přímé vyučovací činnosti patří zejména dopomoc dětem, dohled nad chováním žáků, procvičování probíraného učiva, dohled nad třídou při práci učitele s dítětem se SVP a zajištění odpočinkových činností. Právě spolupráce během vyučování je rozdílná na prvním a druhém stupni základní školy, kdy se AP působící na druhém stupni musí přizpůsobovat požadavkům každého pedagoga zvlášť.

VO2 :Jak probíhá spolupráce AP a třídního učitele během nepřímé vyučovací činnosti?

Nepřímá vyučovací činnost zahrnuje širokou paletu aktivit, jež AP v rámci úvazku často nemohou splnit. Příprava pomůcek, účast na třídních schůzkách, plánování třídních akcí, příprava na výuku, konzultace s učiteli, vedením školy či poradenskými pracovníky, účast na tvorbě IVP a účast na hodnocení žáka. Čtyři AP uvádí, že tuto práci dělají večer mimo svou pracovní dobu, jedna AP po vyučování, také mimo svou pracovní dobu. Třídních schůzek se zúčastňují všechny AP, přípravu na výuku ve spolupráci s učitelem uvádí pouze dvě AP.

Spolupráce s třídním učitelem mimo přímou vyučovací činnost zahrnuje velký počet činností, které se vždy nedaří úspěšně plnit. Jedním z důvodů, které AP udávají je nízká časová dotace pro jejich nepřímou pracovní činnost a tím i nedostatek času s třídním učitelem. Z uvedených odpovědí vyplývá, že hlavně na druhém stupni, kde se střídá větší počet AP, je problémem spolupracovat s učiteli na přípravě do vyučování za stávající časové dotace. Němec upozorňuje na skutečnost, že se chybějící časová dotace odráží i v metodickém vedení AP. S třídním učitelem, pokud příprava proběhne, nemá spolupráce na přípravě výuky efekt pro všechny předměty, jako je tomu na stupni prvním. I když jde o starší výzkum, kdy byl poměr přímé a nepřímé činnosti AP jiný, Němec (2014) upozorňuje na skutečnost, že se chybějící časová dotace odráží i v metodickém vedení AP.

Hájková (2018) uvádí výzkum Hurrela a Dayové z roku 2015, kteří upozorňují na problém přípravy pomůcek od AP, aniž ti by měli odpovídající vzdělání. Čtyři respondetky v rozhovorech vypovídají, že pomůcky či pracovní listy vyhledávají nebo připravují. Dvě z oslovených mají vzdělání ukončené maturitou, další dvě vzdělání vysokoškols

6 ZÁVĚR

Vypracovaná bakalářská práce je zaměřena na zjištění stavu spolupráce mezi asistentem pedagoga a třídním učitelem na základní škole. Teoretická část práce vysvětluje legislativní vymezení pozice AP, jeho profesní a osobnostní předpoklady a náplň práce. Na tyto subkapitoly navazuje kapitola s názvem spolupráce.

Praktická část představuje hlavní i dílčí cíle práce. Seznamuje nás s výzkumným souborem, jeho získáním a metodou sběru dat prostřednictvím hloubkového polostrukturovaného rozhovoru. V příloze se můžeme seznámit se všemi interview, které jsou součástí této práce formou přepisu. Odpovědi byly roztríděny do sedmi kategorií, za každou kategorií je krátké shrnutí, na které navazuje diskuze. Rozhovory s AP proběhly v únoru 2022 prostřednictvím konferencí v Microsoft Teams.

Cílem této BP bylo popsat stav spolupráce mezi AP a třídním učitelem. Díky analyzovaným datům získaných z rozhovorů se podařilo získat potřebné informace ke splnění cíle práce. Asistenti vnímají vzájemnou spolupráci pozitivně a přátelsky. Jejich vzájemná součinnost ve třídě se v průběhu v čase převážně zkvalitňuje. K rozporům s třídním učitelem dochází minimálně, konfliktní oblast se rozšiřuje v rámci celého pedagogického sboru. Z některých rozhovorů je zřejmé, že rozpor s učitelem může být vnímán i pozitivně ve prospěch žáka a k prohloubení kooperace mezi AP a učitelem. Většina AP vnímá učitele jako přirozenou autoritu a přizpůsobení se jeho stylu práce je pro ně automatické.

V rámci přímé i nepřímé vyučovací činnosti je různá součinnost třídních učitelů a AP na prvním a druhém stupni základní školy. Přesto je funkční vzájemná spolupráce s učitelem základním pilířem pro jejich fungování ve třídě.

LITERATURA

ANDERLIKOVÁ, L., *Cesta k inkluzi. Úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Stanislav Juhaňák - TRITON, 2014. ISBN 978-80-7387-765-1.

BAŘINKOVÁ, Z., a kol., *Spolupráce s asistentem pedagoga: metodika*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. ISBN 978-80-87652-65-7.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Praha: Paido, 2010. ISBN: 978-80-7315-185-0.

HÁJKOVÁ, V. a kol. *Asistent pedagoga - profese utvářená v dialogu*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2018. ISBN 978-80-7603-009-1.

HORÁČKOVÁ, I. *Metodika práce asistenta pedagoga. Spolupráce s učitelem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4693-6

KENDÍKOVÁ, J., *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: PASPARTA Publishing, s.r.o. 2. vydání. 2020. ISBN 978-80-88290-50-6.

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ M., a kol. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 2015. ISBN 978-80-244-4722-3

MRÁZKOVÁ, J., J. KUCHARSKÁ. *Spolupráce školního speciálního pedagoga a asistenta pedagoga ve školách zapojených v projektu RAMPS-VIP III*. Praha: Národní

ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014. ISBN 978-80-7481-032-9.

NĚMEC, Z., K. SIMACKOVA-LAURENCIKOVA, V. HAJKOVA. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-7290-712-0

RŮŽIČKOVÁ, D. *Děti se speciálními vzdělávacími potřebami*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3177-2

ŠVARŤÍČEK, R., K. ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

TEPLÁ, M., L. FELCMANOVÁ a Z. NĚMEC. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: VerlagDashöfer, 2019. ISBN 978-80-7635-018-2.

TEPLÁ, M., H. ŠMEJKALOVÁ. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha: IPPP ČR, 2007. ISBN 978-80-86856-35-3

UZLOVÁ, I., *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním: praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál, 2010, 135 s. ISBN 978-80-7367-764-0

INTERNETOVÉ ZDROJE

NPI, [online] [cit. 2022-30-01] Dostupné z [asistent pedagoga, Národní pedagogický institut České republiky \(dříve Národní ústav pro vzdělávání\) \(nuv.cz\)](#)

Němec, Z. [online] 2021 [cit. 2022-06-01] Dostupné z <https://zpojmevsechny.cz/clanek/detail/nastaveni-spoluprace-pedagoga-a-asistenta-pedagoga>

JUDIKATURA

Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání* (školský zákon) [online] 2004 [cit. 2021-12-28] Dostupné z: [561/2004 Sb. Školský zákon \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*[online] 2004 [cit. 2022-01-15] Dostupné z: [563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Vyhláška č. 416/2017Sb., *kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění vyhlášky č. 270/2017 Sb.*, [online] 2017 [cit. 2022-01-15] Dostupné z [416/2017 Sb. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potř... \(zakonyprolidi.cz\)](#)

Vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*[online] 2016 [cit. 2022-15-01] Dostupné z [Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném do 31. 8. 2017, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#)

Metodický pokyn k vyhláše č. 27/2016 Sb., [online] 2016 [cit. 2022-16-01] Dostupné z [Metodický pokyn k novele vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, MŠMT ČR \(msmt.cz\)](#)

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1. Přehled participantů s. 27

Tabulka č. 2 Stanovení kompetencí a průběhu spolupráce na začátku vztahu s. 30

Tabulka č. 3 Autorita učitele s. 30

Tabulka č. 4 Rozdělení rolí - posun v čase s. 31

Tabulka č. 5 Konflikt s pedagogy s. 32

Tabulka č. 6 Spolupráce v rámci mezilidských vztahů s. 35

Tabulka č. 7 Spolupráce základ profese s. 36

Tabulka č. 8 Spolupráce během vyučování s. 38

Tabulka č. 9 Účast na třídních schůzkách s. 41

Tabulka č. 10 Příprava na výuku s. 42

SEZNAM ZKRATEK

AP: asistent pedagoga

ADHD: porucha pozornosti s hyperaktivitou

MPSV: ministerstvo práce a sociálních věcí

MŠMT: ministerstvo školství a tělovýchovy

PPP: pedagogicko-psychologická poradna

SPU: specifické poruchy učení

SPC: speciálně poradenské centrum

SVP: speciální vzdělávací potřeby

PŘÍLOHY

Rozhovory s asistenty pedagoga

Rozhovor č. 1

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

2 roky.

Jaké je vaše maximální dosažené vzdělání?

Střední odborné s maturitou.

Jaké je vaše vzdělání v oboru pedagogiky?

Nedokončené vysokoškolské bakalářské studium

Proč je nedokončené?

Zatím nedokončené, protože teď končí 6. semestr.

Studujete?

Ano, studuji

Považujete vaše vzdělání za dostatečné nebo nedostatečné?

Určitě ano pro práci asistenta pedagoga, protože mám ještě kurz asistenta pedagoga, tak si myslím, že vzdělání mám dostatečné

Pokud máte kurz asistenta pedagoga, je to také vzdělání v oboru pedagogiky, ne?

Ano, vlastně máte pravdu ano.

A ve které třídě konkrétně pracujete?

V první třídě.

Mohla byste mi něco říci o žákovi, se kterým pracujete jako asistent pedagoga?

Jsem u chlapce s dysfázií a s poruchami chování. Je to chlapec, který má logopedickou vadu, špatně se vyjadřuje. Máme mírné výchovné problémy, které musím řešit, ale většinou se snažím jim předcházet, aby nedocházelo k narušení hodin jeho vykřikováním a aby nedocházelo k potyčkám s ostatními spolužáky, což se v minulosti dělo.

Spolupracujete s třídním učitelem na přípravách na výuku?

Ano, pracuji v první třídě na základní škole, pedagog mi dává dopředu vědět, co bude v hodinách probírat, abych měla čas na to se nachystat, abych se na hodinu připravila a případně, když je potřeba, abych připravila pomůcky nebo dohledala nějaké materiály. Ale jinak většinu přípravy mi chystá pedagog.

Jaký je váš úvazek jako asistenta pedagoga?

Pracuji na úvazek žadná celých 0,75, takže vlastně v týdnu mám 30 hodin a z toho mám tři hodiny nepřímé činnosti.

V první třídě je hodinová dotace dětí nižší, nepletu se?

Ano, odcházím pak s dětmi do družiny. To je trošičku náročné. Celý den jsem mezi nimi a ony si po vyučování potřebují upustit páru, tak přeju z jednoho hluku do druhého.

Stačí tři hodiny nepřímé činnosti na přípravu?

Někdy ne, někdy to nestačí, záleží na tématu a hodině, toho, co probíráme.

Jaká je vaše spolupráce v rovině mezilidských vztahů?

Tak naše spolupráce je jak na profesionální i na kamarádské úrovni. Pedagog mi nikdy nedal najevo, že by měl být něco víc, ale pracuje se mnou, jakože jsme si rovný. Naštěstí jsme se nikdy nepohádaly nebo se ke mně nechovala špatně.

Jak dlouho pracujete s konkrétním pedagogem?

Dva roky, dříve jsem s ním byla také část první a celou druhou třídu.

A jak byste vaši spolupráci zhodnotila?

Už je to fajn, už se tam necítím navíc. Zezačátku jsem opravdu potřebovala praxi a měla jsem pocit, že učitelce moc nepomáhám. Ale teď už opravdu vím kam zajít, že když si třeba vytáhneme tabulky na psaní, tak rychle všechny obejít, všechno zkontrolovat. U těch malých dětí pracujete neustále pořád se všemi. Je toho opravdu moc. Kontrolovat úchop, připravovat pracovní listy, někdy chce paní učitelka, ať se během hodiny zaměřím na konkrétního žáka, že se jí třeba něco nezdá a nemůže ho v hodině pořád sledovat, prostě nám to jde dobře.

Byla na začátku vaší spolupráce náplň vaší práce stejná jako nyní?

Myslím si, že byla trošičku jiná a bylo to tím, že jsem se musela dostat do té pozice. Pedagog mi chystal víc přípravy než teď, už toho zvládám víc. Ze začátku jsem toho tolik nezvládala, protože jsem si nebyla jistá ve své pozici. Myslím si, že teď už jsem se naučila, že už vím, jaké jsou mé povinnosti. Teď už vím jak je plnit a jak to dobře zvládnou, co mám dělat kdy a jak. I po osobní stránce s pedagogem si vycházíme vstříc, pomáháme si navzájem.

Zúčastňujete se spolu s učitelem na schůzkách s rodiči nebo na třídních schůzkách?

Ano, na schůzkách rodiči, na hromadných a ty které jsou s celou třídou, a pak s rodiči žáka ke kterému jsem přidělena, s ostatními žáky ani moc ne, jenom občas, když jsou tam žáci, kterým je taky potřeba mírně dopomocť. U té schůzky jsem třeba jenom chvíli, abych řekla můj pohled na tu situaci a vzdělávání toho dítěte, ale není potřeba, abych byla u schůzek všech rodičů.

Spolupracujete s třídním učitelem při řešení problémových situací způsobených chováním žáků?

Tak u těch malých dětí neustále něco řešíte. Ale vyloženě problémové situace nemáme. Je to jen neustále, ten se na mě špatně podíval, ona do mě žduchla, ten běhal o přestávce a ta mi nechce půjčit kostku. Vyčerpávají, ale krásné problémové situace. A ty řešíme obě dvě, podle toho, která je nejbližší danému rozporu.

Došlo na začátku vaší spolupráce s třídním učitelem k ujasnění kompetencí a ujasnění toho, jak bude vaše spolupráce probíhat?

To bylo hned od začátku. Přišla jsem do nové situace, do nové třídy, k chlapci, kterého jsem neznala, takže jsem potřebovala vědět, jak se projevuje a co je náplní mojí práce, co se ode mě očekává, abych věděla, kdy mám zasahovat ve výuce a kdy ještě ne, abych zbytečně nenarušovala vyučování. Takže spíše je stanovila paní učitelka, ale já jsem opravdu spokojená. Spíš než stanovila, bych řekla, že mi poradila jak a co dělat.

A jak probíhá vaše spolupráce během přímé vyučovací činnosti?

Obcházím celou třídu a dopomáhám všem dětem. Sedím i s chlapcem, ke kterému jsem AP, ale nechávám ho pracovat i samostatně. Pokud některé děti potřebují něco zopakovat, sedneme si vzadu na koberci a opakujeme spolu. Také dohlížím na chování dětí. Na koberci se mi často střídá více dětí. Máme super, že máme velkou třídu a můžeme se vždycky udělat skupinky. Pokud některé děti potřebují něco více procvičit, tak je učitelka za mnou posílá. Jak už jsem řekla, obcházím třídu a kontroluju třeba úchop, to jak děti sedí. Hodně skládáme písmenka, tam je fajn, že jsme ve třídě dvě. Dá se toho stihnout mnohem víc.

A považujete dobrou spolupráci s třídním učitelem jako stěžejní pro výkon vaší profese?

Určitě. Já měla štěstí na vztah s paní učitelkou, ale jedna kolegyně kvůli neustálým sporům odešla. Bohužel nebyla na vině jen ona. Nyní je tam jiná asistentka a spory probíhají i nadále. Je to všechno o lidech, kde nechce spolupracovat, tak nespolupracuje.

A kvůli čemu měly spory?

Bud' mluvila moc nahlas, nebo moc potichu, v hodinách seděla pouze s žákem a mohla maximálně šeptat. Na třídní schůzky ji nikdo nepřizval, když se ptala, proč nemá chodit, tak jí učitelka řekla a co bys tam jako dělala? Tudíž neznala ani rodiče ostatních dětí a ony ji. Jednou chtěla vzít chlapce během hodiny projít se chodbu. Byl unavený a chtěla jen, aby se protáhnul na pár minutek. A učitelka jí řekla před dětmi, ať se okamžitě vrátí na své místo. Vidíte, teď jak to říkám, si ještě víc uvědomuju, jak je ta spolupráce důležitá. Nikdy jsem nad tím nepřemýšlela, protože mám klid.

Rozhovor č.2

Jak dlouho pracujete v pozici asistenta pedagoga?

Od roku 2018 už tedy 4 roky.

A jaké je vaše maximální dosažené vzdělání?

Moje maximální vzdělání je zatím středoškolské, ukončené maturitou a momentálně studuji vysokou školu. Studuji obor bakalářského typu. Chtěla bych být plnohodnotný asistent pedagoga.

Považujete vaše vzdělání, které máte doposud za dostatečné nebo nedostatečné?

Podle zkušeností, které mám, tak si myslím, že když jsem udělala kurz, tak jsem stejně nevěděla, co mě ve škole čeká a vysoká škola mi otevřela nové pohledy a nové zkušenosti. Cítím se víc jistá. Kurz podle mě prostě není dostačující.

A mohla bych se zeptat na žáka, se kterým pracujete jako asistent pedagoga?

S žákem pracuji od 1. třídy, jak ten žák roste, rostou i problémy. Žák má diagnostikováno ADHD, porucha pozornosti je opravdu veliká. Stačí zašramocení na druhé straně třídy a on už hledá, komu spadla tužka, jestli se někomu nevylilo pití, jestli nemá někdo aktovku na zemi. V momentě je pod lavicí, všechno mu neustále padá na zem. Lítá pravítko, tužka, lítají sešity. U písemky z matematiky je potřeba opravdu u něj sedět. On má výbornou domácí přípravu. Maminka je úžasná, opravdu od první třídy intenzivně pracuje, on všechny postupy zvládá, má naučený násobky, vyjmenované slova, vzory podstatných jmen, všechno má z domu naučené, jen potřebuje nauknout a pomoci udržet pozornost během té práce, ale učivo všechno opravdu zvládá. On si nechá odpoutat pozornost kde čím. Důležité je zvládnout, aby se soustředil na tu práci. Je opravdu výborné si vedle něj alespoň stoupnout. Už jsme spolu dlouho, takže stačí jeden jediný pohled a já už vím, že něco není v pořádku.

A s dětmi v rámci vyučování pracujete se všemi?

No jistě, nejde pomáhat jen jednomu. Paní učitelka je ráda, že mě tam má a často dělá práci ve skupinkách. Pak je obě obcházíme a je to super. Jindy dovysvětluju, kontroluju, procvičujeme.

A jaká je náplň vaší práce, pokud tento žák není ve škole?

Momentálně máme ve třídě více dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, takže jsem k dispozici i těm dalším dětem, takže pomáhám vlastně všem dětem tam, kde je to momentálně potřeba. Řekla bych, že den je stejný, jen toho víc stihnu. Ono tam je opravdu více dětí, které to potřebují.

A co se týče přípravy na výuku, spolupracujete nějak s učitelem?

Každý den ráno se ptám učitele, jestli potřebuje něco nakopírovat něco nachystat. Učitel je většinou hotov. Na zbytku se domlouváme. Ale je pravda, že někdy třeba vůbec nevím, co ten den budeme dělat. A to mi opravdu někdy vadí, že jsou to věci, které už si vlastně vůbec nepamatuji, a když mě ten učitel potom zapojí do výuky, tak já vlastně nevím, co odpovědět. Už jsem jí to i říkala, ale problém je v čase. V rámci úvazku to prostě nejde. Takže občas to skončí u večerních telefonátů.

A řekla jsi to někdy to učiteli?

Ano řekla a on mi řekl, že si to taky kolikrát často nepamatuje, proto si dělá přípravy. On má vlastně výhodu, že si udělá přípravu, přečte si to, jenomže já pak kolikrát musím vařit z vody.

A míváte občas nějaké nápady, co třeba byste s dětmi mohla dělat?

Stává, ale je toho málo. Pracovala jsem s dvěma kreativními učitelkami, teď se mi třeba stalo, že s paní učitelkou jsme si třídu rozdělili na skupinky. A každá s jednou skupinou pracovala podle jejich tempa. Bylo to fajn. Bylo nás ve skupince méně a stihli jsme toho daleko víc. Je to lepší než více skupin. Ale obě toho vymýšlely tolik, že snad už ani nic dalšího vymyslet nešlo.

Jak dlouho pracujete s touto konkrétní učitelkou?

Rok a půl.

A jak hodnotíte vaši spolupráci?

Mně se s ní pracuje velice dobře, mám výhodu, že i ona jako asistent pracovala. Už dokončila studium, tak učí. Takže ona vlastně vidí tu mojí iniciativu i z druhé strany. Spolupracuje se nám opravdu hodně dobře, nebojím se něco říct, je to opravdu jiné, když si učitel zkusil jinou pozici. Vidím, že je ráda, že na ně ve třídě není sama.

A byla vaše spolupráce stejná na začátku vašeho pracovního vztahu?

Řekla bych, že je to teď lepší, než to bylo. Ona je vděčná za tu pomoc. Já jsem zase vděčná, že se mě často zastane. Za všechno mi vždycky poděkuje, předtím jsem pracovala 2 roky s jinou paní učitelkou. Spolupráce byla také výborná, ale teď je to opravdu jiné, mnohem lepší.

Když jste spolu začali pracovat, stanovili jste si nějaká pravidla, náplň vaší práce?

Ne. Já bych řekla, že já teda hodně jedu přes intuici a přizpůsobuji se učitelce. Vidím, když je unavená, ihned se jí automaticky ptám, jestli chce s něčím pomoci a ona to vůči mně dělá taky tak. Pokud vidí, že jsem unavená, dá mi administrativní práci, abych si odpočinula. Obě dvě jedeme hodně intuitivně. Už vím, kdy rozdat sešity, zapsat něco do komunikačního deníku, nebo obejít třídu, zda má hotový úkol.

Takže paní učitelce nevadí, že se během hodiny pohybujete po třídě?

To mě nikdy nenapadlo, takto nad tím přemýšlet. Tohle беру jako samozřejmost. No, to přece nemůže nikomu vadit, vždyť by byl sám proti sobě. My jsme v té třídě prostě dvě. A tak se taky chováme.

Takže během vyučování spolupracujete jak?

No obcházím celou třídu, dopomáhám. Ona učí a já ji doplňuji kolem dětí. Když zase potřebuje ona sednout a něco povysvětlit, tak já hlídám třídu, třeba když něco píše. Ale nějak to nedomlouváme, to už prostě vidíš, ona jen řekne, že půjde na koberec, tak já už automaticky vím, že mám jít hlídat ostatní.

A došlo na začátku vašeho pracovního vztahu k vytyčení kompetencí?

Asi ani ne. Já to mám prostě tak, že o věcech si rozhoduje třídní učitel. Takže, když se něco stane, automaticky jdu za třídním učitelem a proberu to s ním. Ani by mě vlastně nenapadlo vytyčovat si s tím učitelem nějaké kompetence. Ale mám kolegyni, která kecá učitelce úplně do všeho.

Jak hodnotíte vaši spolupráci v rovině mezilidských vztahů?

Řekla bych, že na přátelské úrovni. Obě dvě dokážeme říct, že jsme něco zvoraly, že se prostě něco nepovedlo, ale nejsme k sobě zbytečně kritické, vždycky se domluvíme. Vždycky se snažíme všechno probrat a všechno zaměřit se na děti a na to, aby to ve třídě fungovalo. Je to opravdu na přátelské úrovni. Já necítím s ní žádné antipatie. A navíc bych řekla, že s ní trávím více času než s manželem, takže i když nemám náladu, tak si to neventiluju.

A stalo se vám někdy během vaší spolupráce, že jste měli na věc rozdílný názor?

S touto paní učitelkou ne, ale stalo se mi to s tou předešlou. Musela jsem mít doučování s holčičkou, kde nebyla žádná příprava z domu, holčička nechtěla pracovat, doučování odpoledne ji nebavilo, byla unavená a celou dobu pouze seděla. Řekla jsem paní učitelce, že to doučování je zbytečné. Paní učitelka mi řekla, že nemůžu odmítnout doučování i když to bylo nad rámec mého úvazku a že ona ví, co je zbytečné a co ne. To se mi nelíbilo. Ona vlastně nebrala v potaz můj názor, ani si nezjistila, jak to na doučování vypadá. Ta holčička

měla úplně jiné potřeby, potřebovala si popovídat o tom co se děje doma, ale to doučování po škole opravdu nemělo smysl. Jsem ráda, že mám svou paní třídní učitelku. Ale je pravda, že ke konfliktu dochází například s paní vychovatelkou.

A z jakého důvodu?

Večer mi zavolala, že mám zítra družinu, opět nad rámec svého úvazku, vždycky volá jenom mě. Já ráda pomůžu, když je to potřeba, ale nebudu tam zůstat každý den o dvě hodiny déle. Přitom máme jednu asistentku, která má úvazek na družinu, ale jí nikdo neřekl. Vždycky volají mě, i když je to nad rámec úvazku. A ani to by mi tolik nevadilo, ale mohla se alespoň zeptat a ne po mě křičet. To co mě mrzí je to, že nás ostatní jako asistentky využívají hodně. Já pracuji v rámci třídy, mám svou náplň práce, kolikrát se ani nezastavím. Ale pracujeme v rámci celé školy a nepřímou činnost nemám prakticky žádnou. Prostě holky pro všechno, jako by naše práce neměla smysl, kdykoli nás někdo odvolá a pošle jinam. Jakoby bylo jedno, že tam nejsu. Někdy mám ten pocit. Nejčastěji na dozory, do družiny na supl. Učitel má 4 hodiny a pak si může v klidu všechno dodělat. Pokud je supl, jsem tam sama a ještě si musím 2 hodiny dopracovat v jiné třídě. To si vždycky připadám, jako totální blbec. Když je třeba suplování, tak jsem najednou kompetentní. Tak ono se jim to lépe platí místo asistence. Jsem ulítaná a dostanu stejně peněz.

Zúčastňujete se spolu s učitelem třídních schůzek a ostatních schůzek s rodiči?

Vždycky. A když si třeba zveme individuálně rodiče a řešíme nějaký problém ve třídě. Vždycky, když je to možné tak jsem opravdu u toho, s tím že ten učitel se obrací i na mě abych vyjádřila svůj názor, jak to vidím já ze svého pohledu. Naše paní učitelka neučí například angličtinu a angličtinář třídní schůzky nechodí, takže pokud se řeší, co bylo v hodinách angličtiny, většinou se obrací na mě, abych to uvedla na pravou míru.

Spolupracujete s třídním učitelem při řešení problémových situací způsobených chováním žáků?

Tak řeší je hlavně ona, ale spolupracujeme. Je ráda často, že jsem u toho také a jsme více objektivní. Teď třeba jeden chlapec rozbil brýle jinému. A schválně. Ale mamince řekl, že to bylo omylem a že to paní učitelka špatně pochopila. Ta byla ráda, že má ještě svědka a nemusí se s maminkou dohadovat.

Spolupracujete s učitelem v plánování třídnických záležitostí?

V tomto ohledu spolupracujeme hodně, řešíme výlety, třídní akce. Pokud jí přijdou nějaké tipy na výlety, návrhy na exkurze, tak to spolu potom vybíráme a domlouváme se, jestli tam pojedeme nebo ne. Pokud plánujeme třeba návštěvu knihovny, tak řešíme, kdy se nám to nejvíce hodí a jaký bude nejlepší program pro děti. Dáváme si i nápady na vycházky nebo všelijaké jarmarky.

Vy máte úvazek 0.75 a tedy 3 hodiny nepřímé činnosti týdně, stačí vám to?

Vlastně ne, dělám to většinou ve svém volném čase. Spoustu věcí plánujeme ráno před výukou, ale teď například dělám komunikační deník pro jednu ukrajinskou holčičku a to dělám všechno ve svém volném čase

Budete mít ve třídě ukrajinskou holčičku?

Ne, dělám to jiná paní učitelce, která je bez asistenta. Všichni asistenti to dostali za úkol, tak jsme si to rozdělili.

A považujete kvalitní spolupráci s třídním učitelem za stěžejní pro výkon vaší profese?

Tak to je snad samozřejmé. Je to důležitý, protože když by nebyla kvalitní spolupráce s třídním učitelem, tak by se to rozhodně přeneslo na celou třídu. Zpočátku je dokonce důležitější než komunikace s dítětem. U dítěte si musíš získat důvěru a pomalu začít pracovat. Ale pokud ti toto nabourává učitel, nemá smysl to dělat. Pokud bychom s učitelem nekomunikovali, nenajdeme ani správnou cestu k dítěti. To bych ani nechtěla tu třídu vidět. Já bych byla ve stresu, děti ve stresu. Na dobré spolupráci prostě musíš pracovat. Nemusíte být nejlepší kamarádky, od toho tam nejste. Ale snažit se musí obě dvě.

Rozhovor č. 3

Jak dlouho pracujete v pozici asistenta pedagoga?

3roky

Jaké je vaše maximální dosažené vzdělání?

VŠ-Mgr.

A vaše maximální dosažené vzdělání v oboru pedagogických věd?

No těžko říct, mám kurz asistenta pedagoga a pedagogiku pro vychovatele.

Považujete toto vzdělání pro svou práci jako dostatečné nebo nedostatečné?

Z hlediska pracovního trhu je dostatečné, ale z mého pohledu je rozhodující délka praxe. Vzdělání úplně nerozhoduje o tom, jaký bude člověk vychovatel a pedagog, zkušenosti jsou cennější. Takže v tomto ohledu se pořád považuji za nedoučenou

Mohla byste mi něco říct o žákovi, se kterým pracujete jako asistent pedagoga?

Chlapec má lehkou mentální retardaci, výchovně dítě bez problémů. V některých předmětech pracujeme na individuálních úkolech. Má snížené výstupy. Někdy zase tlumím pubertální výlevy, ale celkově vycházíme velice dobře, i přesto kolik je mu roků, dá si říct, když přestřelí, nechá si vše vysvětlit.

Vy jste právě říkala, že pracujete s žákem individuálně, jak probíhá vaše spolupráce s třídním učitelem na přípravu výuky?

Co se týče tohoto konkrétního žáka, tak s třídním učitelem moc ne, má ho pouze na přírodopis. S každým učitelem pracuji v rámci konkrétního předmětu, každý má jiné požadavky a každý si představuje spolupráci asistent- učitel jinak. Většinou přizpůsobuji. Ale často musím požádat, aby dostal lehčí písemky. Někteří učitelé mi je automaticky dávají, jinými musím říct. Často jedním podle jeho schopnosti, vím, co zvládne a snažím se s učitelem hledat kompromis, aby měl v testu minimum, co zvládá, ale aby nelenošil, ale aby to nebylo moc náročné. Nikdy jsem neměla pocit, že by mi učitel nevyšel vstříc. Občas řeknou, v tomto nepolevím, ale dodají i vysvětlení. Nikdy se mi nestalo, že bych v tomto ohledu byla v rozporu s učitelem. Ale na druhé straně mám kolikrát pocit, že ani nechtou papíry dětí. Výstupy nevýstupy. Je jedno, že ty máš PO. 2 a ten PO. 3 a ten zase něco jiného. Budete psát písemku se třídou a někteří třeba přidají 5 minut, jiní zase uberou pár otázek. Tohle mi zrovna jako individuální přístup nepřipadá.

A jak probíhá vaše spolupráce během přímé vyučovací činnosti konkrétně s třídním učitelem, s ním komunikujete asi nejvíce?

Na přímou vyučovací činnost se s ním nepřipravuji vůbec a spolupracujeme velice málo. Zase platí, že musím brát v potaz všechny učitele. Vždycky záleží, o jaký předmět se jedná. Někteří učitelé chtějí, abych udržovala pořádek ve třídě, někdo zase vnímá pozici asistenta pedagoga tak, že bych se měla věnovat pouze svému žákovi. Je to velice variabilní a individuální. Ve všech předmětech dohlížím při písemkách, aby žáci neopisovali. Dříve jsem docházela dopomáhat i ostatním žáků, nyní už zněje jim 14 a více let. V podstatě učitelé si pokrývají přední lavice a já dohlížím na ty zadní. Největší spolupráce je v současné době je dohlížet na chování ve třídě.

A oporu v učiteli máte, co se týče chování dětí ve třídě?

Zase to, co jsem řekla již dříve. S každým učitelem něco jiné. Pokud má učitel autoritu, děti poslechnu i mě. Pokud jí nemá, třída se rozjede a já nemám šanci. Máme třeba paní učitelku, při jejíchž hodinách mají děti normálně vytažené mobily nebo se baví a hodinu ignorují. V tomto už na ně nemám žádné páky.

A co třeba poznámka nebo to prokonzultovat s třídním učitelem?

U nás asistenti poznámky dávat nesmí a třídnímu učiteli jsem to řekla, prý to mám řešit s dotyčným pedagogem. Takže výsledek nula.

A pokud žák se SVP není ve škole, jaká je náplň vaší spolupráce?

Pokud není ve škole, tak dbám na pořádek ve třídě. Většinou, když je třídní učitel ve třídě pouze dvě hodiny týdně, tak plním úlohu takové kontinuity mezi ním a ostatními učiteli. Mám čas věnovat se komunikaci s třídním učitelem, která jindy není. Ve třídě je ale další dá žák s výchovnými problémy, který se mnou sedává, když je ten první nemocný.

Vyzýváte ho, aby si k Vám sedl, nebo ho vyzývá učitel?

Sedá si vždycky sám od sebe. Ví, že mu v hodně předmětech vypomůžu. Někteří učitelé si přejí, abych se věnovala i ostatním dětem, jiní to nemají rádi. Ze začátku to pro mě bylo dost složité. Teď už vím, co od toho očekávat. Ale někdy si před dětma připadám jako ..no nevím jak to slušně nazvat..treba blbec. Chodím a pomáhám a oni se pak hlásí, ať jdu k nim a já nemůžu. Co jim mám jako říct, že učitel by pak měl na mě jízlivé poznámky? To mi opravdu vadí. Chlapec si sedá dozadu zčásti proto, abych mu pomohla a zčásti proto, aby nemusel sedět v první lavici. Vzadu zkouší zlobit.

A zkoušeli jste si někdy sednout za ním do první lavice?

Ano zkoušela, ale učiteli to vadilo.

A řekl Vám proč?

Řekl, že až mě bude potřebovat vepředu, tak mi to sám řekne. Ale tento žák, pokud sedí vzadu, tak má tendence vytahovat mobil a podobné věci. Docela hodně mě to od učitele bolelo. Shodil mě před celou třídou. Na jedné straně chce, abych udržovala pořádek, a na druhé straně mě úplně shodí autoritu. Jak to má potom dělat? Těm dětem je 14 a víc let. U tohoto učitele již pracuji jinak. Pokud mu nevadí, že ho žák nahrává na mobil, tak mě už to taky nevadí. Snažila jsem se mu pomoci a místo toho jsem měla z ostudy kabát. U něj v hodině si připadám jako obtížný hmyz, no možná ještě hůř.

A vadilo to jen jednomu učiteli?

Ano, mě pak přešla chuť to zkusit v jiných hodinách. To mi opravdu nestojí za to, aby mě někdo ponižoval před dětmi. Ta sedmá, osmá a devátá třída je džungle, a když tě někdo sežere před nimi, tak už těžko obstojíš.

A jak dlouho spolupracujete sestávajícím třídním učitelem?

2 roky, ale musím podotknout, že první rok probíhala distanční výuka, ten první rok jsme spolupráci ve třídě ztratili. Já jsem měla v rámci školy jiné povinnosti, děti jsem viděla v září a potom až v květnu. A nemohla jsem si vzpomenout na jejich jména. A to taky. Místo abych měla asistenci ve škole, tak jsem měla úplně jinou práci. Najednou bylo jedno, co s tím žákem bude. Však on to nějak zvládne. To mi taky vadilo.

A jak byste zhodnotila vaši spolupráci s třídním učitelem?

Naše spolupráce s třídním učitelem je ovlivněna hlavně tím, že pan učitel má na škole primárně jiné úkoly. Je CT specialista a je plně vytížený. Takže ty věci, které třídní učitelé většinou řeší, řeší buď sekundárně nebo na poslední chvíli. Pokud se jedná o záležitosti, které dokážu vyřídit já, tak je řeším, po dohodě s ním. Pan učitel mě nevytěžuje tolik, jako ostatní třídní učitelé jiné asistenty. Je to velmi hodný člověk a neumí své úkoly předávat na druhé. Komunikaci se svým žákem a jeho rodiči mám na starosti primárně já. Komunikaci s ostatními žáky a jejich rodiči si řeší sám. Ale i tak myslím, že mě mohl alespoň představit na třídních schůzkách, seznámit s rodiči. Jsem to já, kdo tráví s dětmi nejvíce času. Vím o všech předmětech, o chování žáků v každém předmětu.

A vaše spolupráce na začátku vlastně vašeho působení byla stejná jako nyní?

Řekla bych, že úplně stejná, spíš já jsem nyní více věci pochopila, už se ho nechodím pořád ptát, už vím jak na to. Učitel učí i na druhé budově a já musela hledat komunikační kanály, abych s ní mohla komunikovat.

A to vám sám nesdělil, kde ho najdete nebo jak mu zavolat?

Ne, on je opravdu moc vytížený. Jinak, co se týče mých apelů nebo připomínek na chování žáků... tam se vůbec nic nezměnilo. Od začátku mě bere vážně a poslouchá, co mu říkám. Je pravda, že respektuje můj názor a určité záležitosti, které mu sdělím, řeší. Řekla bych, že spolupráci jsem si upravila spíše já, na základě svých zkušeností se třídou.

A na co jste se ho chodila ptát?

No tak různě. Většinou nějaké věci ohledně chování a jak to řešit.

A to Vám neřekl předem sám?

Ne, on nemá moc času.

Když jste spolu začali spolupracovat, ujasnili jste si na začátku vašeho vztahu nějaká pravidla, nějaké kompetence, jak ta spolupráce bude probíhat?

Ne, o tom jsme se vůbec nebavili...smích...všechno tak nějak samo vyplynulo, formální jsme si neřekli nic. Měli jsme hodně osobních rozhovorů, hlavně ten první rok, více jsme se potkávali.

A v průběhu času změnily se nějak kompetence, které máte?

Nenene, to je pořád stejné. S třídním učitelem se potkáme, neformálně si řekneme, jak ten den probíhal tak. Ti udělali to a tyhle zase to...je třeba to řešit. Jsem vlastně takový prostředník mezi ním a ostatními učiteli a žáky. Ale někdy se stane, že se něco řeší a já o tom nevím, ale

nemyslím si, že chyba je vinou třídního učitele, většinou mě neinformuje psycholog, ředitel, pan zástupce. To mě to mrzí, mám pocit, že mě obchází. Já budu sedět teď s dětmi ve třídě, já budu řešit s dětmi dané situace, ale oni to neberou v potaz. Jako bych tam nebyla a vůbec se mě to netýkalo.

Považujete kvalitní spolupráci a komunikaci s třídním učitelem stěžejní pro výkon Vašeho povolání?

Ano, kdyby mi házel klacky pod nohy a nemohla bych se na něj obrátit, když potřebuju, tak by ta práce snad ani neměla smysl. Když nad tím teď přemýšlím, vždycky jsem si myslela, že nejdůležitější je vztah k dítěti. To je, důležitý je, ale pokud to neklape s třídním učitelem, tak nemáte šanci naplnovat podporu toho dítěte. K dětem si vždycky cestu najdete. I ti největší darebácci, kteří mě dřív dělali naschvály, se už chovají jinak. Chtělo to prostě jen čas. Ale kdybych měla bojovat s učitelem, tak odejdu. To by nemělo smysl. On má autoritu sám od sebe, já si ji musím získat. A do toho, kdyby to nefungovalo, ne, díky. I když ta naše spolupráce asi taky nefunguje úplně, jak by měla, tak nejdeme proti sobě.

Rozhovor č. 4

Jak dlouho pracujete v pozici asistenta pedagoga?

9 let.

A jaké je vaše maximální dosažené vzdělání?

Vysokoškolské- Bc.

A jaké je vaše vzdělání v oboru pedagogických věd?

bakalářské

Mohla byste mi něco říct o žákovi, se kterým pracujete jako asistent pedagoga?

Jedná se o chlapce v 6. třídě základní školy, tento chlapec má autismus, lehkou mentální retardaci, vývojovou dysfázii, motorickou poruchu. Je to velice hodné a milé dítě. Má snížené výstupy, v českém jazyce, matematice a angličtině pracujeme individuálně, máme jiné učebnice. Bohužel v matematice nezvládá ani minimální výstupy, ale má ji rád.

Takže ve třídě během výuky pracujete pouze s tímto chlapcem?

Tak v těch třech předmětech, které jsem uvedla, pracuji opravdu jenom s tímto žákem, protože opravdu děláme něco jiného. Pokud třída bere učivo, které on zná, tak se ho snažím zapojit. Jsem s ním už 3 roky a vím, jaké učivo dříve zvládnul a kdy se může zapojit do výuky s ostatními dětmi. V ostatních předmětech rád poslouchá výuku a zapisuje si učivo, tam se věnuju i jiným dětem. Máme třeba vietnamského chlapce, který má problém s českým jazykem, potřebuje povysvětlit význam slov nebo mu říct zadání jinými, jednoduššími slovy. Je to prostě takové automatické. Jste ve třídě a děláte, co máte. Ale nesmíte rušit. Některé děti s problémy v chování, jiné ADHD, v této třídě je i pár slabých žáků, kteří i v šesté třídě potřebují pomoci. Děti už jsou zvyklé, že třídu odcházím, jsem s nimi už čtvrtý rok a vím, kdo co potřebuje. U každého učitele je to jiné. Někde udržuju pořádek ve třídě, jinde pracuji pouze s chlapcem, jinde chodím dopomáhat i ostatním dětem. Někde zase pohlídám třídu a učitel si sedne k žákovi, ale to je už málo. Paní učitelka v přírodopise dříve pracovala jako AP, ta se

mě velmi často snaží zapojit do výuky a já jsem vděčná, je to vždycky osvěžení. I ve výchově ke zdraví mě učitelka zapojuje. To samé výchovy, tam spolupracujeme vždycky. Ale občas se mi stane, že třídu rušíme. Chlapec neumí číst „v duchu“. Tak odcházíme do kabinetu. Chlapec je vždy velice rád, má rád klid.

A spolupracujete s třídním učitelem na přípravě výuky?

Naše třídní učitelka učí češtinu. Vždycky se mě ptá, zda daný zápis použít, zda je pro chlapce srozumitelný, jestli tento gramatický jev už zná anebo můžeme postoupit dál. V matematice angličtině je to stejné, obě učitelky komunikují. Ale výuku si připravují opravdu sami, diskutujeme o náplni, to ano. Já třeba vyhledám různé pomůcky a přehledy, nebo zjednodušené pracovní listy. Zajímavá videa a tak. A pak jim to zašlu a oni to doplní. Ony ho navíc mají první rok a neznají úroveň jeho znalostí. Ale ve škole jsme rády, že se potkáme, je to všechno ve spěchu.

A třídní schůzky nebo jiné schůzky s rodiči? Zúčastňujete se?

Ano, paní učitelka mě o to požádala a to i v případě ostatních žáků ve třídě. Ví, že jsem s nimi celý den, zatímco ona učí jinde. Zúčastňuju se i schůzek s výchovným poradcem nebo psychologem. Taky schůzek s rodiči chlapce, ale tomu stejně všechno píšu do komunikačního deníčku. Je to potřeba. Je to hlavně i o tom, že učitelka ví, že s touto třídou jsem už dlouho a lecos o nich vím.

A třídní akce? Plánujete je spolu?

Ano, ona mi většinou napíše nabídky a ptá se mě na názor. Rozhodnutí je na ní, ale zajímá se i jak to vidím já.

A další spolupráce během nepřímé vyučovací činnosti?

Tak zodpovídám za chování ve třídě. Často mi večer pár učitelů volá nebo píše, co dát do písemky, zda zítra půjde to a to. Ale to dělám ve svém volném čase. Během nepřímé činnosti jsem na dozorech. Spousta učitelů by i odpoledne něco konzultovala, ale to už nemohu tam čekat na ně, až skončí. Jednak mě fakt mrzí, že to nemám placené a taky to, že to nikdo nevidí. Spolupracuji na zprávách pro SPC nebo PPP, na tvorbě slovního hodnocení, na zprávách pro OSPOD. To všechno po večerech.

Takže vaši spolupráci s třídní učitelkou byste hodnotila jak?

Super, vycházíme si obě vstříc. Cítím, že si je vědoma mé pomoci a často se mě zastane, když je to třeba. Takový vzájemný kontrakt. Nebojím se říct svůj názor a ona zase svůj. I když si říkáme plno věcí přímo, tak nedochází ke konfliktu nebo hádkám. Zajímá se o třídu, všechno ihned řeší. Bereme to opravdu pracovně.

A v rovině mezilidských vztahů je vaše spolupráce jaká?

Respektuji ji, ona mě a je to na přátelské úrovni.

A na začátku vaší spolupráce, stanovili jste si nějaká pravidla nebo ujasnily vaše kompetence?

Ano, já se třídního učitele vždycky ptám, jak si to představuje a co mu vadí. Asistent musí najet na učitele. V případě druhého stupně na pedagogy celkově, ale s třídním učitelem je v nejčastějším kontaktu. Takže ano, mám ráda jasno ihned na začátku. Nemám problém se přizpůsobit, pokud po mě někdo nechce nesmysly. Ale celkově to slovo kompetence nemám

ráda. Některé kolegyně mluví, o tom, že mají kompetence řešit výchovné problémy. Kde to jsme? Pokud mám ve třídě fungovat, být k užitku žákům a učiteli, tak toto je snad samozřejmost. Pokud se někdo z dětí pohádá, nemůžu jít hned hledat třídního učitele.

Nesmyly? Mluvila jste o nesmyslech.

Smích...máme jednoho učitele, který zastává názor, že asistent stojí vzadu v rohu ve třídě a na pokyn učitele může jít něco udělat, třeba něco podat...smích... V podstatě mě tam nechal stát celou hodinu. Skončilo to záchvatem chlapce, který ač je v 6. třídě je na úrovni dítěte 6 let. Další hodinu jsem si zase stoupla schválně do rohu a čekala, co se bude dít. Po 5 minutách mi sám řekl, ať jdu pracovat jako v ostatních hodinách. Chápu, že nemám vzdělání jako on, ale vnímat mě jako nepřítele nemusí. Navíc, máme divokou třídu, já si s nimi poradím, to není problém, jsou to prostě děti, ale pokud mě učitel postaví do kouta, tak jak mám mít potom autoritu? Ale to jsou výjimky. Třídní učitelka je super, dětem řekla, že když něco řeknu já, je to jako by to řekla ona. Mám v ní oporu ve třídě i u ostatních učitelů.

A jak dlouho spolupracujete s třídním učitelem?

Teprve 7 měsíců.

A co se týče kompetencí a spolupráce, změnila se nějak od začátku vašeho vztahu?

Myslím, že moc ne. Jak už jsem řekla, snažím se vždycky hned na začátku ujasnit si, co po mě učitel chce a nechce. A pak to s ním proberu. Paní učitelka ví, že jí pomohu i mimo pracovní náplň a já zase vím, že se na ni mohu spolehnout. Myslím, že tato spolupráce vyhovuje oběma.

Považujete kvalitní spolupráci a komunikaci s třídním učitelem stěžejní pro výkon Vašeho povolání?

To je přece základ. Když přijdete k novému dítěti, je to jiné. Musíte si na sebe oba zvyknout. Navíc, ve většině případů jsou děti rádi, že Vás tam mají. Ale pokud bych si nerozuměla s třídní učitelkou, tak jdu o dům důl. Jenom ve sborovně je nás 16. Dovedete si představit tu hrůzu. Ale zase na druhé straně mám pocit, že mě to občas s třídní učitelkou spojuje. Ve velkém kolektivu je spojenec fajn.

Rozhovor č. 5

Jak dlouho pracujete v pozici asistenta pedagoga?

12 let

A vaše maximální dosažené vzdělání?

vysokoškolské

A v oboru pedagogických věd?

magistr

Považujete vzdělání za dostatečné nebo nedostatečné?

Nadbytečné, zhledem k požadavkům některých učitelů.

Jak to myslíte?

Sedět mohu i doma.

Mohla byste mi něco říct o žákovi, se kterým pracujete jako asistent pedagoga?

Nemá z domu základní návyky, je nevychovaný, bez hranic, nepřizpůsobivý, má velké problémy s chováním, má problémy s jakoukoliv prací, má ADHD, ale hlavní problém je doma. Chlapec je medikován, ale pomoc by potřeboval jinde. Snížené výstupy nemá. Pracujeme ve třídě, ale někdy musíme odejít z hodiny, když je toho na něj moc. Většinou ruší třídu a ta nemůže pracovat, proto odejdeme a pracujeme samostatně. Vždy samostatně pracuje mnohem lépe. Ale neodcházíme často.

Spolupracujete s třídním učitelem na přípravě výuky?

Nespolupracujeme, paní učitelka si všechno připravuje sama. No nicméně, štěstí přejde připravených, takže já sama mám doma učebnice a vždycky se dívám na nové učivo, abych věděla, jak žákům pomoci, v čem se orientovat.

A požádala jste ji o informace k výuce,

Ano, ale chtěla po mně, abych chodila ráno o hodinu dříve. Víím, že to asi nezní dost lidumilně, ale mám určitý úvazek a nemohu věnovat práci jen tak 5 hodin navíc. I tak tam bývám dle potřeby. Často se nedá odejít ihned po vyučování.

A jaký máte úvazek?

0,75. To znamená, že mám 27 hodin přímé činnosti a 3 hodiny nepřímé činnosti. Musím si do úvazku dobírat ještě dvě hodiny v jiné třídě. Než pak odvedu děti na oběd nebo dokončím dozor či vytisknu pracovní listy na další den, tak mi moc času nezbývá. A to se vůbec nebavím o době diskuzí o dětech. O přestávce nemohu buď já nebo paní učitelka, takže musím počkat po vyučování, až má čas ona.

A když pracujete během přímé činnosti s dětmi, pracujete jenom s jedním dítětem nebo s celou třídou s celou třídou?

Tam, kde je potřeba, tam pomáhám. Chce to opravdu obejít třídu, jsou to pořád malé děti. Některé nedávají pozor, jiné zase nemusí pochopit zadání. V této třídě stačí většinou položit otázku jinak nebo připomenout nějaké pravidlo.

A míváte k výuce nějaké nápady?

Ano, ale nejsou realizované. Navrhuji, ale třídní učitel je nebere v potaz.

A během přímé vyučovací činnosti je vaše spolupráce jaká?

Spolupracujeme převážně ve výchovných věcech. U nás ve třídě jsou problémem výchovné věci. V této oblasti je ta spolupráce opravdu dobrá. Výuku si opravdu kočíruje učitel. Ale co se týče problémů s chováním, které ve třídě nastávají, tak to spolu pracujeme opravdu spolu a snažíme se najít řešení. Jinak během hodiny dopomáhám žákům, kteří to potřebují. Pokud žák nedrží tempo s třídou, dopomůžu každému. Hlavně mám dohled nad žáky. Pokud má nějaký žák IVP, účastním se na jeho tvorbě. Dále zajištění pracovního klidu ve třídě, pohody mezi žáky, nezaměřit se pouze na žáka se SVP. Asistent je v kolektivu celé třídy, obrazení se na mě všechny děti. Nemohu si sednout s jedním a ostatní poslat pryč. Ve třídě musí být dobré klima. Některé děti třeba nepochopí úkol, jiné potřebují malinko napovědět nebo povysvětlit, co které slovo znamená. Občas také odcházíme do jiné studovny, je to vždycky, když je moc

unavený a vyrušuje, tam pak pracuje bez problémů. A to jsem vždycky ráda, že jsem si večer před tím učivo přečetla.

Takže spolupracujete s třídním učitelem při řešení problémových situací způsobených chováním žáků?

Řekla bych, že tento rok, je to hlavní, co je náplní mé práce.

A práce s žákem, ta hlavní není?

Ale samozřejmě, že je, ale veškerou tuto práci doprovázejí problémy s chováním. Jeho hlavním problémem je nespolupracující matka a to se odráží úplně do všeho. Když jí napíšu, aby se připravil na test, tak mi odpoví, že se mu nechtělo. A to mohu být ráda, že vůbec odpověděla.

A s paní učitelkou pracujete jak dlouho?

Sedm měsíců.

A jak byste zhodnotila vaši spolupráci?

Když dělám to, co učitel chce, tak je vše v pořádku. Ke konfliktu u nás nikdy nedošlo. Když jsem jednou řekla názor, který se jí nelíbil, přemýšlela. Konflikt nemusí být jenom negativní. Někdy vyslovíme obě dvě názory a je jen na nás, jak situaci vyřešíme. Ale výsledek je vždy pozitivní pro děti.

A na začátku vašeho pracovního vztahu jste si nějaké kompetence nebo pravidla o vaší spolupráci stanovili?

Ano stanovili. Třídní učitel nejprve pouze chtěl, abych seděla u žáka se SVP a nedělala nic jiného. V tomto jsem s ní nemohla souhlasit. Museli jsme si vyříkat, jak ta spolupráce bude probíhat, abychom byli obě spokojené. Pro chlapce není prospěšné, abych seděla celý den s ním. Pokud se nenaučí samostatnosti, tak je má role naprosto zbytečná. A myslím si, že to už nyní učitelka akceptuje.

A vaše spolupráce na začátku a nyní, byla stejná?

Došlo k posunu. Já bych řekla, že se to posunulo k lepšímu. Dřív na mě nedala ani ve výchovných věcech. Nyní nemá už potřebu tolik mi oponovat. Ví, že jsem také učitelka, i když v jiném oboru. To jí asi vadilo nejvíc. Ale já jí do jejích kompetencí opravdu zasahovat nechci, v tom mám jasno.

Považuješ kvalitní komunikaci a spolupráci s třídním učitelem jako stěžejní pro výkon povolání AP?

Naprosto.

Rozvedla byste to trošku?

Minulé čtyři roky jsem pracovala s jinou paní učitelkou. Bylo to sice na druhém stupni, kde jsme spolu netrávily tolik času. Ale spolupráce to byla úžasná. Komunikace byla samozřejmostí a při vyslovení slova spolupráce si vzpomenu na ni. Možná to bylo i tím, že jsme si byly s učitelkou blízké věkem, nevím. Nynější třídní učitelka je o dvacet let mladší.

A zúčastňujete se spolu s třídním učitelem třídních schůzek nebo nějakých jiných schůzek s rodiči?

Všechnu s rodiči, s psychologkou, s výchovným poradcem, poradnou, ředitelem. Třídní schůzky, opravdu veškeré schůzky a to i co se týče ostatních žáků. Třídní učitel mě nyní ke všemu zve. Zprávy píšeme spolu, například zprávu pro OSPOD nebo PPP.

A co se týče plánování těch akcí například nějaké výlety či návštěvy, spolupracujete také?

Spolupracujete, ano domlouváme se, jak se to bude dělat. Učitel má představu a chce po mně doplnit, co ještě by se dalo dělat.

Rozhovor č. 6

Jak dlouho pracujete v pozici asistenta pedagoga?

Čtyři roky

A vaše maximální dosažené vzdělání?

Mám střední vzdělání

A v oblasti pedagogických věd?

kurz asistenta pedagoga

A považuje své vzdělání za dostatečné nebo nedostatečné?

Já bych se chtěla neustále rozvíjet

Můžete mi něco říct o žákovi, se kterým pracujete?

Má Willi-Prader syndrom, lehkou mentální retardaci, problémy s chůzí. Začala chodit až v 2. třídě,

je svéhlavá, má i vlastnosti, které jsou složitější než ta její nemoc.

A žákyně má běžné výstupy nebo snížené?

má snížené výstupy

Jsou tedy předměty, kde pracujete individuálně?

Ano pracujeme kombinovaně, snažíme se jí vycházet vstříc, její touha je být co nejvíce v kolektivu. Ona se během výuky zapojuje i do toho, co se učí děti, ale známky dostává za to, co by měla umět. Je hodnocena slovně.

Jak dlouho spolupracujete se stávajícím třídním učitelem a jak byste hodnotila vaši spolupráci?

Tuto paní učitelku mám čtyři roky. Já pracuji s celou třídou, máme 10 dětí s SVP. Spolupráce s třídní učitelkou obohacující, určitě k lehkému konfliktu mohlo dojít, ale spíše šlo o různé názory a to si myslím, že je dobře. Spolupráce je opravdu výborná a různé názory posunou nejen nás, ale pomohu i v práci s dětmi.

Když vezmu vaši spolupráci v čase, když jste spolu začali pracovat, stanovili jste si nějaké hranice a kompetence, jak ta naše spolupráce bude probíhat?

Náplň práce jsem dostala písemně od pana ředitele, ale paní učitelka má svoje představy. Ze začátku nedocházelo ke konfliktům s třídní učitelkou, ale s ostatními pedagogy. Tyto konflikty vnímám jako pozitivní, vždy mě a dívku posunou o něco dál. Třeba, když učitelé chtějí po dívce, co by neměli. Tak to já se ozvu. Ona má úplně jiné věci, ze kterých má být zkoušená. Ale někteří učitelé to nerespektují, dostanete stejné otázky jako děti, jen zkrácené. Neustále se toho žáka musíš zastávat, tam myslím, že už jsem udělala kus práce. Někteří učitelé ani nechtěli objednávat učebnice přímo pro ni a nevěděli jaké, nechtěli je shánět. Například v jednom předmětu jí nechtěli učebnice objednat, dostala stejnou jako ostatní a vůbec jí to nebavilo a došlo k záchvatu. Přestala mít předmět ráda, takže jsem se znovu zeptala, zda mohu objednat učebnice. A najednou to šlo. A najednou je klid. Celou dobu jsem říkala svůj názor, ale nikdo mě neposlouchal, až dostala dívka záchvat a najednou vše šlo. Tím nechci říct, že učitelka je špatná. Vůbec ne, jen má jiný názor.

A stanovila jste si nějaká pravidla s třídní učitelkou?

Říkáme si to spíš průběžně, během práce. Ale spíš si myslím, že učitelé na mě nyní kladou více nároků. Já jsem ve třídě neustále i o přestávce. Dívka má odcházet, ale někdy je potřeba tam zůstat a je pro mě nyní těžké řešit třídu i o přestávce. Dětem se věnuji hodně, řešíme i výchovné problémy, ale po celou dobu úvazku je to hodně. O přestávce mám svou práci, procházím žákyni sešity, připravuji se na individuální výuku. Nedávno se stalo, že za mými zády žduchl jeden chlapec do druhého. Dozor na chodbě shodil celou situaci na mě. Nemohu přece děti trestat svou přítomností. Nebo jiný dozor, přijde mi do třídy a nadá mi, že tam mám hluk. Že s žákyní čteme, to je jim jedno. Další dozor mi nadal, že mám odpadky kolem koše. Jak já? Oni mají dozor. Nebo proč není smazaná tabule? To má normálně na starost služba. Já vím, že nejsem plnohodnotný pedagog, ale nemusí mi to každý říkat. Já také z nepovedené výuky nic nevynáším a nekritizuji. Naštěstí třídní učitelka ví, co všechno pro dívku a ostatní děti dělám. Mně jde o to, aby dívka pracovala, aby se zabavila, aby škola bavila. A to je další konflikt. Ona má lehkou mentální retardaci. Učitel jí dá těžký úkol, který nezvládne. Ona se naštve, že úkol dělat nebude a učitel obviní mě, že jsem na ni málo přísná. Samozřejmě, že o přestávce lítají i sprostá slova, když je něco moc špatného, zasáhnu. Ale nemohu jim v 8. třídě dělat policajta o přestávce. Ani po svých dětech a hned nekřičíš od rána do večera. Jsou to pubertáči. Také řeším problém s odchody ze třídy. Někteří učitelé mají pocit, že je rušíme, když máme jiné učivo, jako bychom tam neměli co dělat. Já ale chci být v kolektivu co nejvíce, holčička je tam ráda.

Účastníte se třídních schůzek spolu s učitelem?

Všech, na třídní schůzky jsem vždycky k dispozici. Vedu i doučování. To je také třeba řešit rodiči. Často si povídám i s rodiči na chodbě, komunikují s rodiči celé třídy. Obrací se na mě i rodiče jiných žáků. Ví, že jsem v hodině a pokud nerozumí učivu, volají mě. Jinak mimo přímou činnost mám ještě dozory na chodbě a v šatnách, večer mi někteří učitelé posílají písemky, jestli to žákyně zvládne, spolupracuju na tvorbě IVP, píšu učiteli návrh slovního hodnocení. Je i plno učitelů, kteří jsou rádi. S rodiči žákyně mluvím vždy ráno, když ji dovezou a ve výuce jí všechno důležité zapisuju do notýsku.

A co plánování výletů nebo jiných třídní k akci?

Učitel něco navrhne a spolu to doplňujeme.

A pokud řeší učitel situace s problémy v chování, spolupracujete?

Ne vždycky jde za mnou, protože jsem s nimi celý den. Dříve jsem nemohla napsat poznámku, nyní nově mi to pan zástupce umožnil. Je strašné, co říkám, ale teprve nyní mám něco v ruce. Já nemám žádné eso v rukávu, nedávám známky.

Takže, co se týče kompetencí, došlo k posunu v čase?

Ano k velkému A nemyslím tím jen třídního učitele.

A když vezmu přímou vyučovací činnost, spolupracujete nějak s třídní učitelkou na její přípravě, na přípravě na výuku?

Třídní učitelku máme nyní jenom ze zeměpisu. Tam pracujeme s celou třídou. Výuku chystá pouze učitel. Probíráme stejnou látku, ale z jiných učebnic. Učitel mi většinou řekne, co dnes budeme dělat. Pokud opakujeme, je opakování jen na mě. Pokud zjistím, že máme hotovo, jdeme pracovat do pracovního sešitu i bez konzultace s učitelem. Je to naše dohoda. V některých předmětech dělám spoustu sama, někteří učitelé nám nic nechystají. Ale třídní učitelka mě bere jako plnohodnotného partnera, který ví, co má dělat a spolupracuje se mnou.

A kdy si přípravu chystáte?

No doma večer, ve škole to nestíhám. Někdy musím projet nějaká videa, najít vhodné písničky, hledám zábavné pracovní listy, prohlížím si různé učebnice, připravuji návrh na test, tam třeba přidávám různé spojovačky a jiné úkoly, které jsou užitečné a baví.

Jak probíhá spolupráce práce během přímé vyučovací činnosti a co všechno k ní patří?

Učitelé ji zcela normálně zapojují, v některých předmětech chodím ke všem žákům, v některých to nejde a sedím pouze s žákyní, protože ona to dělá něco jiného než ostatní. Takže buď dopomáhám ostatním dětem anebo sedím žákyni, která d pomoc opravdu potřebuje. Pokud je žákyně unavená během hodiny, chystám odpočinkové činnosti. Procházka je pro ni velice náročná, ostatní děti jsou už také zvyklé, že si přisednu, když je potřeba.

A jaká je spolupráce s třídním učitelem v rovině mezilidských vztahů?

Lidská, kamarádká a přímá. Beru ji v určitém smyslu jako svou nadřízenou a kamarádka je to výborná. Občas míváme rozdílný názor a diskutujeme o něm.

A pokud máš tedy rozdílný názor řekneš jí to?

Řeknu, třeba o problém s jinými učiteli. Řeším to s ní a vždycky si pak urovnám myšlenky a hledám chybu i u sebe. Zamyslím se nad sebou a hledám, kde mají pravdu.

A považujete spolupráci s třídním učitelem jako stěžejní pro výkon svého povolání?

To si myslím, že určitě. Jako představa, že bych měla učitelku, která je protivná a má jiné názory a bylo by to dennodenně, tak je to hrozné. V práci si převážnou část dne, to by byla hrozně těžká práce. To bych raději odešla. Spousta učitelů si musela na mou přítomnost zvyknout. Řekli mi třeba, že mě nepotřebují, ať si jdu odpočinout, ale já musím žákyni hlídat, aby nesnědla svačinu, když nemá. Na WC si také sama nedojde. Není to jen o výuce. Ze začátku jsem se snažila získat si důvěru všech učitelů, aby věděli, že je nesleduji, že nic nevynáším. Je to velmi potřebné, aby ta důvěra byla oboustranná

Rozhovor č. 7

Jak dlouho pracujete v pozici asistenta pedagoga?

3 roky

A jaké je vaše maximální dosažené vzdělání?

Středoškolské s maturitou.

A vzdělání v oblasti pedagogických věd?

Pouze kurz asistenta pedagoga.

A považujete vaše vzdělání za dostatečné nebo nedostatečné?

Důležitější je praxe, denně mám náslechy od učitele, ve třídě se nám spousta učitelů během suplování vystřídala, je velice přínosné je pozorovat a učit se od nich. Věřím, že další vzdělání je třeba, ale praxe mi pomohla opravdu hodně.

Mohla byste mi něco říct o žákovi, se kterým pracujete jako asistent pedagoga?

Tak jsem sdílená pro dvě děti, holčička má atypický autismus a chlapec má poruchy chování a ADHD. Holčička je klidná, pracovitá, u chlapce je větší problém než ADHD rodina. ADHD ho limituje, ale pomoc doma by velmi vypotřeboval. Bohužel jí nemá. Je ti velmi bystré dítě, je ve třídě jeden z prvních, který pochopí novou látku, ale neumí ani pořádně číst a psát, protože nikdo doma nevyžadoval, aby dělal domácí úkoly.

A jak dlouho pracujete se stávajícím třídním učitelem?

Třetí rok, ale dříve s jinými dětmi.

A jak hodnotíte vaši spolupráci?

Nyní už naprosto skvělá.

A proč nyní?

Začátek se nám moc nedařil. Paní učitelka mě posadila s žákem do první lavice. Bylo to opravdu hrozné. Nemohli jsme mluvit, šeptat, prostě nic. Trvalo mi docela dlouho, než jsem si vydobyla svou pozici. Paní učitelka mi nedělala žádné naschvály, jen mě prostě neuznávala a naprosto ignorovala.

Zeptala jste se jí proč?

Nejdřív ne, ale teď už to vím. Ke konci našeho prvního školního roku se naše spolupráce velmi zlepšila. Byla jsem velmi překvapená, když na pedagogické radě řekla, že děti jsou, tam kde jsou díky mně. Takovou pochvalu jsem od ní nečekala. Později jsem se jí ptala a ona mi řekla, že dříve měla asistentku, která pouze seděla na telefonu. A že postupně viděla, co s dětmi dělám a když jsem jí začala povídat o potřebách dětí a viděla, jak spoustu věcí zkouším, změnila názor. Řekla mi, že díky mě změnila názor na inkluzi a na děti se SVP. To byla asi taková největší pochvala.

Takže na začátku vašeho pracovního vztahu, stanovili jste si nějaká pravidla a kompetence jak bude vaše spolupráce probíhat?

Opravdu ne, tenkrát jsem měla málo zkušeností. Ptala jsem se jí, jak si naši spolupráci představuje, ale k tématu jsme se už nevrátili. Posadila mě do první lavice a šmytec.

A nyní, jak jste na tom teď? Spolupracujete s třídním učitelem na přípravě výuky?

Ne, to ne. Ale každé ráno už vím, že mám nachystaný list s její přípravou a podle toho si i připravuji pomůcky nebo dohledávám pracovní listy.

A míváte nějaké nápady k výuce a práci s třídou?

Ano...velký smích... ale musím říct, že si občas naběhnu. Paní učitelka učí už 25 let, takže o některých pomůckách či způsobu opakování ví své. Nedávno jsem za ní byla, že chci něco vyzkoušet. Už na jejím pohledu jsem viděla, že se jí chce smát, že si myslí, že je to hloupost, ale řekla mi ano udělej to, jak chceš. A opravdu to byla hloupost. Později mi řekla, že kdyby mi to vylouvala, tak jí nevěřím

Věřila byste jí?

No ne, už mě zná.

A během vyučování, během přímé vyučovací činnosti spolupracujete jak?

Občas začínám hodinu hrami. Paní učitelka si udělá docházku a já s dětmi procvičuji gramatiku nebo násobilku s míčkem nebo jinými hrami. Většinou už vidím, jestli mám přestat nebo pokračovat dál, už jsme opravdu najeli na stejnou vlnu. Nemusíme si nic říkat, stačí pohled a je vše jasné. Ve vyučování odcházím celou třídu, ale převážnou část matematiky a češtiny jsem v blízkosti dětí se SVP. Ostatní děti už si zvykli, že na mě také volají, pokud si nejsou něčím jisté. Často mě už také zapojuje v hodině. V prvouce se často ptá, jestli chci k tématu něco říct. Děti už jsou zvyklé, že někdy mluvíme obě dvě. Na češtinu často sedávám s dětmi na koberci a procvičujeme. Sedím se skupinkou, které to jde pomaleji a která potřebuje častější opakování. Když je třeba diktát, tak odcházím se všemi dětmi do kabinetu, abych jim ho nadiktovala pomaleji a oni mohli pracovat v klidu a bez stresu. To samé v matematice. V tělesné výchově občas cvičím s dívkou, která má problémy po motorické stránce. Před hodinou řeknu učitelce, co si myslím, že bychom mohli dělat, ona mi přidá další instrukce a výsledek bývá skvělý. Dívku tělocvik začal velmi bavit.

A zúčastňujete se spolu s učitelem třídních schůzek a ostatní schůzek s rodiči?

Ano, musím říct, že jsem byla překvapená, jak mě představila na třídních schůzkách všem rodičům a uvedla mě jako svou pravou ruku. Ostatní schůzky s rodiči často nemíváme. S rodiči dívky komunikujeme prakticky denně, když chodí do školy, rodiče chlapce nechodí ani na třídní schůzky. Ale pokud něco potřebuje telefonicky vyřídit s rodiči a je třeba hodina, tak posílá mě. Zná se skoro se všemi.

A jak spolupracujete s třídním učitelem v rovině plánování třídních akcí?

Jak říkám, v současné době je naše spolupráce naprosto skvělá, mám pocit, jako že jsem součástí a veškeré věci řešíme spolu. Takže i výlety. Když zjistí, že je nějaký jarmark nebo jiná akce pro děti, ptá se mě, na které půjdeme.

A problémové situace způsobené chováním dětí, spolupracujete na nich?

Naštěstí žádné zásadní problémy s chováním nemáme. Chlapec s ADHD je nevyzrálý, spíše urážlivý a někdy prchlivý, ale stačí chvíli počkat a je po problému.

A stalo se vám někdy s paní učitelkou, že jste měli rozdílné názory?

Ano, hlavně na to sezení v první lavici.

A řekla jste jí to?

Ne, počkala jsem a ubránila si svou pozici. Ale řekla jsem jí to nedávno, už jsme se tomu zasmáli.

A v rovině mezilidských vztahů a spolupráce probíhá jak?

Kamarádká, příjemná, obohacující, férová. Učím se od ní i jiné věci. Ona je třeba na rozdíl ode mě velice precizní. Už jsem si všimla, že spoustu věcí dělám pečlivěji. Asi jsme každá z jiného těsta a denně se navštěvovat nebudeme, ale jsem moc ráda, že jsem ji poznala.

A považujete spolupráci s třídním učitelem jako stěžejní pro výkon vaší profese?

Tak zrovna v mém případě, je to snad ukázkový příklad, jak je to důležité. Začátek byl strašný. Dlouho jsem se trápila, ale byla jsem samoživitelka a práci jsem potřebovala. Stálo mě spoustu energie, dostat náš vztah do oblasti spolupráce. Ale vyplatilo se to a já poznala úžasného člověka. Ona měla negativní postoj k asistentům, také na základě negativních zkušeností. Jsem ráda, že je to nyní v rovině, ve které to je.

Rozhovor č. 8

Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?

5 let

A Vaše maximální dosažené vzdělání?

Vysokoškolské, ale v jiném oboru.

A v oboru pedagogických věd?

kurz asistenta pedagoga

A považujete Vaše vzdělání za dostatečné?

Zatím mi to stačí

A se současnou třídní učitelkou spolupracujete jak dlouho?

7 měsíců

A když jste spolu začali spolupracovat, stanovili jste si nějaká pravidla vaší spolupráce nebo kompetence jak bude vaše spolupráce probíhat?

Tak v počátku jsme si je nestanovili, ale ono to vždy postupně vyplývá ze situace, spolupráci a kompetence budujeme v průběhu.

A jak probíhá vaše spolupráce během přímé vyučovací činnosti? Mohla byste ji popsat?

Snažím se paní učitelku doplňovat i v tomto nestihne. je to taková naše dohoda, děti jsou malé a práce hodně, něco jim nejde, někdo se ztratí. Nejsem jen s jedním dítětem. S těmi malými dětmi je toho opravdu hodně. Více děti potřebuje pomoc, i když to nemají potvrzené a nemají žádný papír. Takže já se snažím jí tady v tom doplňovat. Naše paní učitelka je také speciální pedagog a v tomto ohledu je s ní skvělá spolupráce. Nezaskakují za ni, ale doplňují. V tom je velký rozdíl.

Spolupracujete s třídním učitelem na přípravě na výuku?

Tak to vůbec.

A víte ten den, co máte třeba dělat?

Většinou ne, většinou nevím, co od toho dne očekávat. A ptám se ráno, až těsně před vyučováním. Ale pokud bych se nezeptala, tak to nevím.

A co se týče chování dětí tady ve třídě, řeší tyto situace jenom učitel nebo je řešíte spolu?

Společně, začne buď jedna, nebo druhá a končíme společně. Nebo jedna druhé třeba řekne, stalo se tohle a tohle a probereme to.

A co třídní schůzky a schůzky s rodiči, zúčastňujete se jich?

To jo, to určitě. Všechno, co je mimo vyučování a je společné, tak tam jsem taky

A jiná náplň nepřímé činnosti?

Tak většinou je to spolupráce s rodiči a potom příprava pomůcek. U malých dětí je těch pomůcek hodně.

A myslíte si, že kvalitní a dobrá spolupráce s třídním učitelem je stěžejní pro výkon vašeho povolání?

Možná že ano, ale že já tu spolupráci mám dobrou, tak to nevnímám. Touhle otázkou jste mě docela zarazila. Proto říkám, že si pouze myslím ano. Nezažila jsem špatnou spolupráci. Ale je pravda, že při špatné spolupráci by ta práce asi nebyla možná. Nebyla by jednoduchá, byla by složitější. Takže není to o tom dítěti, jako teď přemýšlím... je to opravdu hlavně o té spolupráci. Nikdy mě to nenapadlo, protože jak říkám, děti jsou všude stejné. Některé děti měly nálepku problematické, ale vždycky to s nimi nakonec šlo.

A jsou nějaké situace, kdy máte na věc jiný názor než učitelka?

Určitě.

A řeknete jí to?

Snažím se jí to říct, tak aby se jí to nedotklo, ale někdy jí to ani neřeknu. Mám připomínky ke kázní ve třídě. Já bych třeba dětem nedovolila spoustu věcí, ale paní učitelce to nevadí. Nevadí jí tomto hluku pracovat, mně to vadí a vadí to i některým dětem. Ale třídu vede ona, mě to maličko narušuje tu práci ve třídě, ale ona je zvyklá. Tam bychom se asi úplně neshodli, ale rozbroje kvůli tomu dělat nebudu.

A došlo u vás k nějakému konfliktu?

Ne.

A čím myslíte, že to je?

Možná to je tím, že já se nějak neprosazuji. Necítím, že by to mělo být podle mě. Paní učitelku považuji za autoritu a myslím, že bych se jí měla přizpůsobit. Je to její třída, její pravidla a my máme spolupracovat.

A vaši nynější spolupráci hodnotíte tedy jak?

Opravdu dobrá, ale myslím, že by bylo důležité si občas sednout a rozebrat zásadní věci. Alespoň jednou za týden se sejít, rozvrhnout další týden, jak bude vypadat. Říci si, co se nám třeba podařilo, co nás čeká a co bychom třeba chtěli změnit. Na čem bychom mohli zapracovat. Tak tohle mi třeba ve spolupráci chybí, tohle neděláme.

A proč?

A kdy se máme sejít? Já musím v rámci úvazku ještě do družiny, paní učitelka má kroužky. A po práci nemohu, mám tři děti.

A v rovině mezilidských vztahů je vaše spolupráce jaká?

Tak tam je to naprosto bez problému, rozumíme si. Akorát není ten čas si trošku popovídat, abychom se sblížili více. To bylo by to fajn, v této oblasti je to velice příjemné, ten náš vztah, je lidský, v přátelské rovině. S touto paní učitelkou jsem moc ráda.

A s jinými to bylo jiné?

Ale stalo se mi, že na mě byla jedna paní učitelka nepříjemná před třídou. Spolupracovaly jsme dobře, ale v rovině vztahů ne. Už vlastně ani nevím proč, ale ten pocit mám v sobě. Cítila jsem se dotčená, občas nepotřebná, někdy nedoceněná. Nerada na to vzpomínám.

ANOTACE

Jméno: Diana

Příjmení: Rousková

Katedra: Ústav speciálně pedagogických studií

Vedoucí práce: prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Název práce: Osobnost asistenta pedagoga a jeho spolupráce s třídním učitelem v prostředí základní školy

Anotace práce: Bakalářská práce se zabývá spoluprací asistentů pedagoga s třídním učitelem na základní škole. Praktická část popisuje spolupráci AP a učitele.

Klíčová slova: asistent pedagoga, spolupráce

Rozsah práce: 54 stran

Jazyk práce: český

ANNOTATION

Name: Diana

Surname: Rousková

Department: Department of Special Education Studies

Supervisor: prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D.

Name of work: Personality of a Pedagogical Assistant and a cooperation with a class teacher in a primary school

This Bachelor thesis deals with a cooperation between a pedagogical assistant and a class teacher in a primary school. Practical part of the thesis describes a cooperation of a pedagogical assistant and a teacher.

Keywords: pedagogical assistant, cooperation

Length of work: 54 pages

Language: Czech